

TECHNIKOS ŽODIS

1959

TECHNIKOS DARBUOTOJU DVIMĖNESINIS
ŽURNALAS

6

TECHNIKOS ŽODIS

Isteigtas 1951 m.

Leidžia: Amerikos Lietuvių Inžinierių ir Architektų Sąjungos Chicago s Skyriaus Technikinės Spaudos Sekcija

THE ENGINEERING WORD

Est. 1951

Published by American Lithuanian Engineers and Architects Association. Inc., Division of Chicago, Technical Press Sect.

Prenumerata \$5 metams.

Yearly subscription \$5.

PLIAS ir ALIAS ORGANAS

REDAGUOJA REDAKCINĖ KOLEGIJA

Šį numerį redagavo red. kolegijos nariai K. Kaunas ir K. Paukštys

Techn. redaktorius J. Slabokas

Redakcinės Kolegijos ir Administracijos adresas: K. Paukštys, 2610 W. 47th St., Chicago 32, Ill., U. S. A.
Tel.: Virginia 7-4650.

TECHNIKOS ŽODŽIO ATSTOVAI

ANGLIJOJE: J. Vilčinskas, 37 Gowrie Rd.,
London SW. 11, England.

AUSTRALIJOJE: B. Daukus, 273 Cooper Rd., Yagoona, Sydney, N. S. W. Australia.

KANADOJE: P. Lehis, 123 Beatrice St., Toronto, Ont., Canada.

V. Stankevičius 4900 Grand Blvd.,
Montreal 29, P. Q., Canada

J.A.V-se:

1. V. Adomavičius, 191 - L - ST. So. Boston 27, Mass.
2. K. Krulikas, 93-11, 114-th St. Richmond Hill 18, L. I., N. Y.
3. A. Semėnas, — "Daina" Television Co., 3321 So. Halsted Street, Chicago 8, Ill.

BRAZILIJOJE: Ž. Bačelis, Caixa Postal 9102
Sao Paulo, Brasil, S. A.KOLUMBIJOJE: J. Kalėda, Apartado Aereo 1720,
Medellin, Colombia, S. A.

VENECUELOJE: V. Venckus.

4. J. Puškorius 22291 Lakemont Ave, Euclid 23,
Ohio.

5. S. Juzėras, 15491 Ward St., Detroit 27, Mich.

6. A. Jurskis, 1313 W. Jerome St., Philadelphia 40, Pa

TURINYS

Atsisveikinant su prof. Jurgiu Čiurliu S. KAIRYS
Pirmoji atgimstančioje Lietuvoje technikinė mokykla ir jos tolimesnė raida . . S. DIRMANTAS
Architektūros stilių evoliucija (II) . . . V. ŠVIPAS
Lietuviškosios architektūros atgimimas (III) K. KRULIKAS
Mūsų mirusieji
Spaudos apžvalga
Įvairūs pasisakymai
Technikinė apžvalga. Naujas lietuviškas paminklas
Iš mūsų veiklos

CONTENTS

Obituary of Prof. J. Čiurlys S. KAIRYS
The First Technical School in Rising Independent Lithuania and Its Further Development S. DIRMANTAS
Evolution of Architectural Styles (II) V. ŠVIPAS
Revival of Lithuanian Architecture (III) K. KRULIKAS
Obituaries
Recent publications
Notes n Topics
Technical Briefs. New Architectural Monument
Our Activities

VIRŠELYJE: Neris žemiau Jonavos
Foto: S. Kolupaila

COVER: Neris River at Jonava

TECHNIKOS ŽODIS

IX METAI

1959, LAPKRITIS — GRUODIS

NR. 6 (61)

KALĖDŲ ŠVENČIŲ IR NAUJŲJŲ 1960 METŲ PROGA
PLIAS CENTRO VALDYBA NUOŠIRDŽIAI SVEIKINA VI-
SUS KOLEGAS, SAJUNGOS NARIUS, IR JŲ ŠEIMAS IR
SIUNČIA VISIEMS SAVO GERIAUSIUS LINKĖJIMUS.
YPATINGA PADĖKA TENKA AKTYVIESIEMS NARIAMS:

PLIAS CENTRO ORGANŲ RINKIMŲ KOMISIJOS NA-
RIAMS IR BENDRADABIAMS,

LIETUVOS PASIUNTINYBĖS RŪMŲ BRAZILIJOS
SOSTINĖJE PROJEKTO KONKURSO DALYVIAMS, JURY
KOMISIJAI IR KONKURSO RĖMĖJAMS - AUKOTOJAMS,
“TECHNIKOS ŽODŽIO” REDAKCINIO KOLEKTYVO
NARIAMS IR BENDRADARBIAMS,

ATSILIEPUSIEMS Į SALTO GRANDE HIDROELEK-
TRINĖS STOTIES URUGVAJUJE PROJEKTĄ, IŠKELTĄ
LIETUVOS MINISTERIO, DR. K. GRAUŽINIO.

SU GILIA KOLEGIŠKA PAGARBA

PLIAS CENTRO VALDYBA: J. Šimoliūnas,
S. Dirmantas, S. Kolupaila, J. Jurkūnas, A. Didžiulis

KALĖDŲ ŠVENČIŲ IR NAUJŲ METŲ PROGA
ALIAS CENTRO VALDYBA ŠIRDINGAI SVEIKINA VISUS
KOLEGAS, SAJUNGOS NARIUS, JŲ ŠEIMAS, LINKĖDA-
MA ENTUZIAZMO, RYŽTO IR ENERGIJOS SAJUNGOS
VEIKLĄ PLEČIANT BEI UŽSIBRĖŽTŲ TIKSLŲ SIEKIANT.
CENTRO VALDYBA LINKI VISIEMS REMTI BENDRAS
PASTANGAS, UGDYTI IR STIPRINTI ALIAS VEIKLĄ.

ALIAS CENTRO VALDYBA: A. Novickis, V. Švipas,

Č. Tamašauskas, J. Valaitis, J. Gasiliūnas

MIELIEMS “TECHNIKOS ŽODŽIO” BENDRADAR-
BIAMS, SKAITYTOJAMS, RĖMĖJAMS IR BIČIULIAMS NAU-
JŲJŲ METŲ PROGA SIUNČIAME GERIAUSIUS LINKĖJI-
MUS.

“Technikos Žodžio” Redakcija ir Administracija

ATSISVEIKINANT SU PROF. JURGIU ČIURLIU

Šių metų rugsėjo mėn. 14 dieną Brooklyne, dukters šeimoje, širdies priepuoliu mirė prof. Jurgis Čiurlis, sulaukęs 78 metų amžiaus.

Atsiskyrė nuo mūsų dar vienas bundančios Lietuvos žadintojas ir nepriklausomos Lietuvos kūrėjas. Jaunuoliu įsijungęs į lietuvių tautinį bei politinį sąjūdį "Darbininkų Balso" ir "Varpo" metais, subrendusiu vyru kartu su kitais statė išsilaisvinusią Lietuvą, gyvenimo paskutiniam laikotarpyje vėl kartu su kitais pergyveno jos dabartinę tragediją.

Velionis prof. J. Čiurlis, kupiškėnas, lietuviško kaimo vaikas, ėjo su dauguma mūsų inteligentų vienodą gyvenimo kelią. "Mokslus" pradėjęs prie ratelio, vėliau lankė rusišką pradžios mokyklą Virbališkyje ir turėjo retos laimės tęsti mokslą Šiaulių gimnazijoje, jį įstodamas 1892 metais ir ją baigdamas 1900 metais. Kaip ir dauguma mūsų inteligentų pasauliečių, velionis turėjo savąją gyvenimo kryžkelę, ir nuėjo pasirinktuju keliu.

Pirmą kartą susipažinome Šiaulių gimnazijoje, jau būdami augštesnėse klasėse. Kai abudu dalyvavome mokinių "bunte" prieš privalomą stačiatikių pamaldų lankymą, suartėjome. Pasijuto me lietuviams beesą, sukūrėme pirmąją Šiaulių gimnazijoje lietuvių mokinių kuopelę ir pradėjo-

me mokytis būti lietuviais. Kuopelės narys Jurgis Čiurlis jau tuomet savojo gyvenimo tikslą tapdino su jo suprasta tarnyba savajai tautai, vėliau gyvenime, iki užteko jėgų tą nusistatymą, visiškai ir savaip jį įsisąmoninęs, realizavo revoliucinę veiklą ir nenuilstamu darbu.

Tame nusistatyme reiškėsi ir velionies būdas. Būti draudžiamos kuopelės nariu, kurių tarpe jau tuomet veiklus priešinimasis esamai politinei ir socialinei padėčiai darėsi būdingas kiekvienam kuopelės dalyviui, reiškė rizikuoti mokykla, o gal ir savo ateitim. Velionis ryžosi ir mokėjo rizikuoti.

Trumpam išsiskyrę, vėl susitikome, jau studentaudami. Baigęs gimnaziją, velionis tais pačiais metais pradėjo studijuoti Peterburgo universitete. Revoliucinėms nuotaikoms caro sostinėje vis labiau tvinstant, už dalyvavimą studentų sąjūdyje pašalintas iš universiteto.

1904 metais įstojo į Technologijos institutą. Buvo visiškai apsisprendęs. Ideologiškai išryškėjęs kaip socialdemokratas, griežtas despotiškos Rusijos priešas, laisvos Lietuvos vizijos visas pagautas, neraginamas dėjosi į kiekvieną žygį esamai politinei santvarkai griauti. Lietuvai audringuosius 1905 metus studentas Jurgis Čiurlis praleido tėvynėje, dirbdamas Lietuvos Socialdemokratų partijos eilėse; dirbo kiekvieną jam skirtą darbą, dalyvavo Didžiajam Vilniaus seime, vykdė savo tėviškėje seimo nutarimus ir vėliau kartu su kitais gavo pakelti atsigavusios caro valdžios vis stiprėjantį siautimą. Gavo pergyventi laikinai sužlugdytų vilčių kartėlį, tačiau ištvėrė nepalaužtas iki Lietuva atgavo nepriklausomybę.

Baigdamas 1913 metais Technologijos institutą, savarankų gyvenimą velionis pradėjo kaip išryškėjęsios ir subrendusios ideologijos žmogus, aiškiai pasirinkęs gyvenimo tikslą, nuoseklus pažiūrose ir veikloje, kietas pareigos žmogus sau ir atlaidus kitiems, nepakenčias kompromisų sau pačiam, ramus ir našus darbininkas. Kaip inžinierius pradėjo dirbti Lietuvoje ir kol didieji įvykiai jo nebuvo iš tėvynės išbloškę, likosi joje.

Dar daug mūsų tarpe yra žmonių, kuriems teko velionis pažinti bendradarbiu, viršininku, profesorium. Lietuvai besikuriant, visi buvome

liudininkai velionies eitojo kelio, dalyvaujant laisvosios Lietuvos valstybiniam, kultūriniam ir ūkiškam gyvenime. Nereikšdamas jokių politinių ambicijų, inžinierius Jurgis Čiurlys savo "karjerą" nepriklausomoje Lietuvoje pradėjo geležinkelių dirbtuvių Kaune kukliomis viršininko pareigomis. Pats nesiverždamas, bet kitų vertinamas, kilo tarnybiniais laiptais iki augščiausių postų Lietuvos geležinkelių ūkyje. Buvo būdinga velionies moralė — vengė betkurių priemonių savo kilimą pagreitinti. Kur bebūdamas, inžinierius Jurgis Čiurlys kūrė savo aplinkoje ypatingą "gryno oro" atmosferą: bendradarbių santykiuose, pareigos savajam kraštui supratime, žmogaus gerbime, noru siekti tauresnio gyvenimo visiems. Tokiu mokėjo save reikšti ir per pirmąją Lietuvos Sovietinę okupaciją, kuri dažnam mūsų buvo moralinis egzaminas.

Nuo 1922 metų velionis Jurgis Čiurlys, spėdamas atitrūkti nuo kasdieninio darbo geležinkelių ūkyje, pradėjo dirbti besikuriančiame Lietuvos universitete, ir čia pradėdamas kukliomis vyr. asistento pareigomis. Kuklus kaip visada, skrupulingai kropsčius darbe, reikalaujās, bet subtiliai teisingas, vidine savo asmens šviesa įtakodamas jaunimą ir pakildamas iki Vytauto Didžiojo universiteto e. o. profesoriaus, prof. J. Čiurlys diegė

savo auklėtinių sieloje ne tik inžinieriaus, bet ir visuomeninio žmogaus pareigų supratimą, gal ir nejučiomis apkrėsdamas juos savuoju idealizmu. Drįstu manyti, kad darbas universitete atsistojo velioniui, pačiam organiškai linkusiam į ramų kultūrinį darbą, visų kitų darbų priešakyje. Nuo jo neatitrūko tremties metais Vokietijoje, profesoriaudamas pabaltiečių universitete Pinneberge, profesoriaus darbą dirbo ir čia, kol sveikata leido.

Mes, inžinieriai ir kartu su juo dirbę Lietuvos universitete, mirusiojo šviesios atminties prof. Jurgio Čiurlio asmenyje netekome brangaus ir nuoširdaus kolegos. Jo ideologijos žmonės netekome nuoširdaus, savo įsitikinimams nepaveikiamai ištikimo draugo. Lietuvių tauta — namie ir emigracijoje — mini velionį kaip įnešusį jos gyvenimą savojo darbo bei humaniškumo brangų indėlį, o jaunimo sieloje pažadinusį idealizmą.

Lietuvos inžinierių ir architektų vardu noriu ir šia proga tarti velionies žmonai, šeimai ir artimiesiems nuoširdų užuojautos žodį.

St. Kairys

Velionies testamentiniu patvarkymu, Jo materialūs palaikai Brooklyne per krematoriją grąžinti gamtai ir bus perkelti į Lietuvių Tautines Kapines Čikagoje. Velionis pareiškė aiškų norą pelenus perkelti Lietuvon, kai Ji bus laisva.

PIRMOJI

ATGIMSTANČIOJE LIETUVOJE

TECHNIKINĖ MOKYKLA ir jos tolimesnė raida

ST. DIRMANTAS

Jau keturios dešimtys metų praslinko nuo anų mūsų tautai lemtingų 1918-1919 metų. Įdomūs buvo anie laikai. Pilni pasiryžimo, veiksmo, kovų, sekmių ir pralaimėjimų. Kupini vilties. Verta buvo gyventi.

1919 m. sausio vidury pabėgau iš Ukmergės nuo bolševikų, nuslinkusių jau iki Pagėlažių, ir prisistačiau savo pirmajam atstatomoje Lietuvoje viršininkui (tada tai buvo dar daug kam neįprastas naujas žodis) Juozui Tubeliui. Tuo laiku jis buvo šefu tada vadintos "Žemės ūkio ir Valstybės Turtų Min-jos". Jis maždaug man taip atsakė: "Gerai, kad atbėgai. Nors Trockio rusai — raudonarmiečiai mus supa, nors lenkai ir Kapsuko samdiniai miestuose mėgina mus išsprogndinti iš vidaus, ginsimės iki paskutiniųjų...

Laimėjus, turėsime aprūpinti žeme savo karius. Reikės matininkų. Esi specialistas. Suorganizuok matininkų kursus."

Prieš karą, man dar studijuojant, Lietuvos gubernijose buvo smarkiai vykdoma rusų imperijos ministro-pirmininko Stolypino (Kalnaberžės dvaro prie Kėdainių savininko) sugalvota žemės valdymo ir naudojimo reforma. Rusijos gilumoje jos tikslas buvo panaikinti bendrą, komunalinį kaimo žemių (kas keletą metų skirstomą pagal burnų — valgytojų skaičių šeimoje) naudojimą, o Lietuvoje — sustiprinti pakelti individualių žemės savininkų ūkininkavimą.

Priemonės: kaimų skirstymas viensėdijomis, kolonijomis ar ukrainiečių terminu "chutorais", naikinant laukų rėžingumą (prorėžius), suve-

Prof. Povilas Matulionis, Dotnuvos žemės Ūkio Akademijos pirmasis rektorius.

dant savininko žemės prie vieno daikto su so-
dyba viduryje. Tame darbe, kaip agronomas,
dalyvavo prieš karą ir J. Tubelis. Matininkų
kursai tuomet veikdavo mūsų miestuose veik
kasmet. Jau 1918 rudenį, kai susimetėm į dar
nelegalią "Lietuvos matininkų profesinę sąjun-
gą", vokiečių varžomi veikti, pramatėm, kad po
karo Lietuvai reikės matininkų vykdyti žemės
būsimąją (ar ji bus šiokia ar kitokia), reforma.
Buvom pasiruošę, tinkamam laikui atėjus, sa-
vo iniciatyva suruošti matininkų kursus. Dar
1914 pavasarį gavau pasiūlymą ir savo profesorių
rekomendacijas nuo rudens pradėti dėstyti
latvių inžinierių Rygoje organizuojamoje kul-
tūrtechnikos mokykloje. Buvau susitaręs. Pedago-
ginis darbas mane viliojo, o gyventi Rygoje,
to laiko aplinkybėmis, tai jau reiškė — beveik
būti Lietuvoje. Gi Ryga — tai ne Ufa, Vologda,
Viatka, Saratov ar kalmukų stepės. O už stu-
dijų metu gautąją valdišką stipendiją galėjau
būti neatsiklaustai paskirtas tarnybai dar to-
liau, kur nors Sibiran, Mandžurijon ar Turkes-
tanan (Kazachstano vardo tada dar nevartojo-
me). I Pas. karas išardė šiuos planus.

Naujos pavestos pareigos man buvo "prie
širdies". Niekuomet savo gyvenime, net čia A-
merikoje, nesiderėjau dėl atlyginimo, teisių, ka-
tegorijų, pirmenybių, etatinių arklių, automobi-
lių... Tada išviso berods nebuvo sugalvotas tar-
nautojų kategorijomis rūšiavimas. Atlyginimai
irgi nebuvo nustatyti, o svarbiausia, dėl stokos
pinigų jaunos valstybės izde laikotarpiams algos

visai nebuvo mokamos. Tikrai tada dirbome Lie-
tuvai, kaip kad ūkininko vaikai tėvų ūkyje. Mi-
tyba buvo bloga. Iš sovietų rojaus grįžome iš-
badėję. Vokiečių kortelėmis sotas nebūsi. Ta
jų pilkoji duona tokių smulkių miltų ir, kad
ir neblogo skonio, bet tiek nemaistinga! Ukmer-
gėje, periminėjant iš vokiečių piliečiams maitinti
maisto sandėlį, jame radau apščiai druskos (tų
laikų valiuta), bulvių, sėtinių ir daug maišų
smulkučių medienos miltų... Iš lenkų nelaisvės
grįžę mūsų kariai pasakojo, kad Vokietijos mies-
tuose galėdavo "be kortelių" nusipirkti kiek nor-
rint labai balto pyrago. Išbadėję, apščiai užval-
gę tokio skanėsto iki sočiai, vėliau, vargšeliai,
skaudžiai kentėjo... Mat maltuose šiauduose ne-
veikia nei mielių, nei kitokios virškinimui reika-
lingos bakterijos. O žmogaus skrandis — ne
karvės, — visai kitokios konstrukcijos. Neatrajo-
ja.

Sunku tada buvo su maistu. Vieną kartą
su matininku M. Daukniu nuvykome į jam pa-
žįstamą, (nes jo prieš karą išskirstytą Jaučiakiu,
aukštai, prie Vilkijos) kaimą ir nakčia miške,
bijodami seklių ir žandarų, svilinome šeimninko
paskerstą kiaulę. Maišuose vilkome Vilkijon, o
anksti rytą tempėm į — vienintele susisiekimo
priemone — kauniškį garlaivį. Prityrusios tal-
kininkės moters duoklės priplaukų žandarams,
policijai, inspektoriams ir sargams leido lai-
mingai užbaigti rizikingą kelionę. Neturėjau ry-
šių su Pakaunės ūkininkija, o kiek toliau nu-
vykti nebuvo galima gauti iš okupanto leidimo.
Kauno lenkams ir kunigams tada geriau sekė-
si gyventi: jie lengviau prieidavo prie "poznani-
niakų". Vėliau, atkirtus žemaičius ir frontui
priartėjus prie Kauno, pasidarė dar striukiau.
Ilgai mano 8 burnų krūvelė maitinomės bulvė-
mis su žirnių padažu, o kai nusibosdavo — tai
žirniais su bulvių tyre. Vis įvairiau...

Kursų organizavimas nuėjo sparčiai. Moks-
lo planas jau anksčiau buvo paruoštas. Patal-
pos prie Ž. Ū. Min-jos, Kęstučio gatvėje. Kur-
santams — valdžios stipendijos (tur būt pirmu-
tinės valstybinės)! Man teko pasirinkti, pa-
kviesti mokytojus ir prisivilioti klausytojus. Tas
padaryta trumpu pranešimu - kvietimu, spaus-
dintu ant mažųjų spalvotų lapelių su mano pa-
varde. Tekstą ir kalbą išžiūrėjo pats ministeris.
Mat, tuomet mūsų raštinių "kancelarska" kalba
buvo visai skirtinga nuo D. L. K. kanclerių var-
totos kalbos; buvo nenusistovėjusi, bet jau sava

"Arklinis" paštas mažai dar kur pasiekdavo.
Lapeliai buvo išsiuntinėti senovišku būdu, įvai-
riomis progomis — "okazijomis" miesteliams,
klebonams, o svarbiausia, ano laiko galiūnams
"valsčių komitetams". Nes, kai centras silpno-
kas, tai jis "perleidžia" galią pakraščiams; atsi-

randa "vlast na miestach". Iš tų lapelių žemaičiuose mano giminės sužinojo, kad perėjęs frontus nuo Maž. Lietuvos iki Rumunijos, vienok esu išlikęs gyvas. Kandidatų prigužėjo gal apie 30. Dėl karo meto jų amžius, pasiruošimas ir jų pristatytieji išeito mokslo pažymėjimai buvo labai įvairūs. Nusistovėjusia prieškarine tradicija kandidatų "cenzas" buvo nustatytas: "keturios klasės". Toks būdavo stojantiems ir į "vaistinių mokinius", ir į kunigų seminarijas, ir į miškininkų ir į panašias specialias vid. mokyklas. O tų karo meto mokyklų įvairumas, o tų prierašų įmantrumas, o tų rekomendacijų gausumas!...

Priimta apie 20. Mokslas pradėtas dėstyti jau 1919 m. sausio mėn. gale. Mokslo plano nepamenu ir mokinių sąrašo neturiu. Štai eity dalykų ir dėstytojų sąrašas:

1. lietuvių kalba — Pranas Dailidė;
2. matematika (algebra, geometrija, trigonometrija) — gimn. mokyt. A. Kaunas;
3. fizika — inž. Konstant. Šakenis, ("Saulės" namų statytojas, bolševikų išvežtas tremtin dar 1940 m. liepos mėn.);
4. topometrija (tada dar vadinome "geodezija") — inž. Stasys Dirmantas;
5. teisių mokslas — advok. Rapolas Skipitis;
6. ž. ūkio taksacija — agr. J. Špokevičius;
7. miškininkystė — mok. miškininkas Povilas Matulionis;
8. — planų braižyba, dažymas ir kaligrafija — matin. Mykolas Dauknys (autorius po poros metų išleistos pirmos praktinės, didoko formato matininkystės knygos su brėžiniais. Joje tilpo instrukcijos, raštų ir skaičiavimų pavyzdžiai, įvairios taisyklės, instrumentų tikrinimas ir naudojimas, plotų planimetru skaičiavimo ir kitokios formulės, sutartieji planų ženklai ir pn.);

9. kultūrtechnika ir žemėtvarka — geod. inž. Vytautas Račkauskas, pirmasis Ž. Matavimo departamento direktorius, komisijos narys 1920 m. taikos sutarčiai su Maskva sudaryti.

Bolševikai tokių nemėgo ir 1940. VII. 14/15 švintant jis su žmona ir sūnum buvo suimtas ir išvežtas pražūtin. Gyvenome tame pačiame name, Mickevičiaus 11A. Išgirdęs ir pamatęs, kas aplink darosi, aš su dukterimi pabėgau iš namų.

Neilgai man teko kursams vadovauti. Paskelbta karininkų mobilizacija. Tubelis savo iniciatyva darė žygius, kad būčiau paliktas jo žinioje, ir, kaip vėliau sakėsi, būtų ministrų kabinete apgynęs savo reikalą, jei būčiau buvęs pėstininkas. Artilerijos karininkų mums ypatinai trūko ir 1919. II. 7 buvau paskirtas (Kr. Aps. M-jai (įsak. Nr. 63) 1918 m. balandžio 7 d. steigiamojon Karo mokyklon. Toliau kursų administruoti, aišku, negalėjau. Bet man buvo

Stasys Dirmantas Lietuvos Kariuomenės artilerijos kapitono uniformoje, 1920. IX. 15.

suteikta galimybė dėstyti iki galo pirmajai laidai pagrindinį specialybės dalyką. Kursus perdaviau kolegai V. Račkauskui. Smagu buvo juose dirbti: pirmą kartą mūsų tautos istorijoje savo valdžios mokykloje dėstyti lietuviams taip artimą, nes jų mylimą žemelę liečiantį, technikinį dalyką, kurti savo terminologiją...

Valstybės piniginiai reikalai išpalengvo pradėjo gerėti. Aš pats dar Ukmergėje pagal P. Matulionio aplinkraštį (tada naujai nukaltas žodis: vietoje rusų įprasto "cirkuliario") pardaviau gyventojams kiek kuro (žabų, viršūnių...), apmokėjau eiguliams algas ir, grįžęs, likučius įnešiau į Valstybės Išdą. Iki šiol pamenu gerai, kad buvau gavęs centrinės išdinės Kaune valstybės pajamų kvitą 5 Nr. P. Matulionis buvo nustebejęs: "O tai, tai žmogus! Visi stengiasi gauti avansus ir su jais dingsta. O tas, netik surinko pinigų, bet ir išdan atidavė." Algas pradėjo mokėti žymiai vėliau. Tur būt gavus iš Vokietijos paskolą. Tada nupirkome kursams instrumentų. Matavimo praktiką kursantai atliko per vasaros mėnesius prie Ž. Ū. M-jos prityrusių matininkų. Pirmąją laidą 1920. III. 26 baigė 14 matininkų "pirmūnų". Gaila, pas mane neliko jų sąrašo.

1948 m. Reutlingene gavau iš baigusio I laidą Jono Ivanausko laišką. Ruošėsi emigruoti į Paragvajų. Prašė pažymėjimo. Čikagoje susitinkau su II laidos p. Žiedoniu.

Tolimesnis matininkų kursų likimas buvo toks. Dėl didelės gyvenamųjų patalpų stokos mat, kursai iš laikinosios sostinės buvo iškelti. 2-ji, 3-ji ir 4-ji laidos vyko apytuščioje Dotnu-

Geod. inž. Vytautas Račkauskas Laisvosios Lietuvos trianguliatorius Geod. inž. Jokūbas Stanišauskas
geod. inž. Medardas Ratautas

voje. Vadovauti, burtų keliu, teko inž. J. Stanišauskui. Pradėta 1920 X. 20. Be direktoriaus dėstė dar inž. geod. Vincas Taujenis, V. Ruokis, V. Ragauskas ir agr. A. Vienožinskis, Žemės ir Miškų Ūkio mokyklos direktorius. Čia savo pedagoginę karjerą Lietuvoje pradėjo ir prof. S. Kolupaila, Stanišausko iškviestas iš Maskvos. Kol pramoko kalbą, jam teko mokyti braižybos parodomuoju metodu. Laikai vis buvo neramūs. Lenkų "tatarska jazda"*) ir ulonai buvo prasiveržę į Kėdainių - Dotnuvos (tada dar Datnavos) apylinkes.

Kursantams buvo įrengtas bedrabutis. Stipendijos ir toliau buvo mokamos. 5-ji laida suruošta Kėdainiuose, priglaidus prie Mokytojų seminarijos. 1924 m. matininkų kursai grįžo Kaunan. 1926-1927 neveikė. Bet jau 1928 Kaune vėl pradėjo veikti septintoji, kiek reformuotoji laida. Priimami baigę nemažiau kaip 6 klases; stipendijos neduodamos. Vasaros laiku, už talkininkavimą matininkams buvo mokama 150 litų mėnesiui. Išleista:

- I-ji laida Kaune — 14, 1920. III. 26
- II-ji laida Dotnuvoje — 29, 1921. IV. 17
- III-ji laida Dotnuvoje — 29, 1922. V. 21
- IV-ji laida Dotnuvoje — 21, 1923. V. 16
- V-ji laida Kėdainiuose, 15, 1924. VI. 8
- VI-ji laida Kaune — 21, 1925. VI. 10
- VII-ji laida Kaune — 36, 1929. VIII. 27
- VIII-ji laida Kaune — 39, 1931. III. 14
- IX-ji laida Kaune — 44, 1933. IV. 11

Viso 248 matininkai

*) vietinės kilmės totorių raiteliai.

Buvo apskaičiuota, kad esami matininkai galės greitu laiku Žemės Reformą užbaigti ir nustota juos ruošti. Išryškėjo reikalas turėti giliau paruoštus žemės matavimo specialistus, daugiau supažindintus su įvairia statyba ir gyvenviečių tvarkymu.

Topometrinių matavimų technika buvo dėstoma ir kitų specialybių mokyklose. Nuo 1920 Kauno A. Technikos m-je statybininkams ir (mažesne programa) elektrikams. 1924 abiejuose skyriuose A. Karo Technikos kursuose, nuo 1927 miškininkams Alytuje, studentams agronomams ir miškininkams geodezija pradžioje buvo dėstoma Technikos Fakultete, o vėliau akademijoje. V. D. Karininkų kursuose nuo 1930-1932 veikė Topografijos skyrius. Nuo 1922 prie Dotnuvos Ž. Ū. Technikumo kultūrtechnikos skyriuje, kur iki 1927 paruošti 43 susipažinę su matavimais vyrai. Dotnuvoje įsikūrus Ž. Ū. Akademijai, geod. inž. J. Stanišauskio Kėdainiuose buvo įsteigta trijų metų kurso valstybinė A. Kultūrtechnikos mokykla. Jos I-ji laida, 29 vyrai, buvo išleisti V. D. 1930 metais. Ten pat nuo 1937 metų buvo organizuotas ketvirtų metų, specialus geodezininkų kursas. Pagrindinį dalyką čia dėstė Lietuvos trianguliatorius, geod. inž. Medardas Ratautas. 1934 buvo išleisti pirmieji devyni geodezininkai technikai. Jų profesinės teisės nustatytos įstatymu (Vyr. Žin. 426): "Vykdėti III ir IV eilės trianguliacijas, miestų nuotraukas ir gyvenviečių planavimus". Nuo 1938. IX. 1. ši mokykla buvo reformuota ir gavo vardą „Vidurinės Geodezijos ir Kultūrtechnikos Mokykla". I-jų metų mokslas buvo bendras, o nuo II-jų — ėjo specialiomis ša-

komis. Inž. Stanišauskiui įėjus ministrų kabineta, mokyklą vedė inž. Daugėla. Baigusieji turėjo teisę stoti į V. D. Un-to Statybos fak-tą (Vyr. Žin. 622). Čia jiems buvo įskaitomi kai kurie specialybės dalykai. Jų kai kas iki pakartotinos rusų invazijos suskubo įgyti inžinieriaus teises ir titulą; pav. kol. dr. inž. Kraujelis. Man būnant V. D. Un-to Statybos fak-to dekanu naujai įsteigto Geodezijos skyriaus mokslus išėjo keli geodezijos inžinieriai. Štai jų pavardės ir kai kurių diplominių darbų temos:

Otonas - Aleksandras **Jakštas** — Pabaltijo trianguliacijos Lietuvos dalies orientavimas ir koordinatų skaičiavimas,

Petronis — Pabaltijos trianguliacijos grandinės "Tauragė — Kaunas" geografinių ir Gausso - Kruegerio koordinatų skaičiavimas,

Daugėla — Vilniaus precizinė niveliacija,

Juozas Barbuška — Kauno precizinė niveliacija,

Mykolas Kosčiauskas — Lietuvos žemėlapis 1:5000,

Izidorius Liesis — tema iš geodezinės astronomijos.

Dar baigė **Jurgis - Ignotas Juodis**, **Jonas Milleris** (dingo J. A. V.). Kiti vėl tęsė aukštuosius geodezijos mokslus ne Lietuvoje: **Vladas Čyvas** baigė Hannoveryje. **Antanas Girnius** — Bonnoje, **Juozas Jasinevičius** ir **Jonas Lukošaitis** — studijavo Karlsruhe. Dar girdėjau pavardes šių jaunesniųjų geodezininkų: **Lukoševičius**, **Pranckūnas**, **Pliupelis**, **E. Rindzevičius**, **Napoleonas Volkas**. Jie išsibarstė po įvairius žemynus. Dar prieš krašto okupaciją užsienyje geodeziją studijavo: **Jonas Deksnys** Brno mieste, Čekoslovakijoje; **Gogelis?**; Krašto Apsaugos Min-jos stipendininkas **Tomas Šiurna**, Vokietijoje, aerofotogrametriją; **Leonas Šiušys**, berods Vienoje.

Matininkų sąjunga iš kelių narių 1918 metais išaugo iki keturių šimtų vyrų organizacijos. Ta-

po bendra Matininkų ir Kultūrtechnikų sąjunga. Ilgą laiką leido savo profesinį žurnalą: pradžioje **MATININKAS**, vėliau "Matininkų ir Kultūrtechnikų Balsas", o nuo 1928 "Žemėtvarka ir Melioracija". Bolševikams užplūdus ji tapo likviduota. Žurnalas nustojo ejęs.

Iš lietuvių geodezininkų Rusijoje priekin prasiušę teoretikas trianguliatorius, knygų autorius **Pranys-Pranevičius** ir **Gedminas**.

Iš pradžioje paminėtų asmenų žinau, kad: **Dr. h. c.**, mokslingas miškininkas, pirmasis **Ž. Ū. Akademijos** rektorius prof. **Povilas Matulionis** mirė Aleksandrijos dvare 1932. III. 15. Inžinierius **Konstantinas Šakenis** ilgametis Lietuvos I. ir A. Sąjungos pirmininkas. Valstybės Kontrolierius, Švietimo ministeris ir Seimo Pirmininkas, bolševikų tremtyje iškankintas, grįžo mirti į savo Vabalninko kraštą. Nusipelnęs agr. **Juozas Tubelis** pasimirė 1939. IX. 30. Matininkas **Mykolas Dauknys**, bolševikų NKVD jau pirmosios okupacijos metu buvo "kviečiamas" tardymams ir verbavimui "bendradarbiauti", ir jau yra miręs. Neteko girdėti apie tolimesnę likimą ištremto kolegos **V. Račkausko** ir jo šeimos.*) Inž. **Jokūbas Stanišauskis**, buvęs Susisiekimo ministru ir kurį laiką pavadavęs min. pirmininką **J. Tubelį**, jo žmoną suėmus deportacijai — po kelių slapstymosi dienų, pats pasidavė į budelių rankas ir tapo išvežtas nežinon.

1960 metais sueina šimtas metų nuo gimimo didžiojo Lietuvos miškų žinovo ir tvarkytojo, pirmojo Miškų Dep-to direktoriaus ir viceministro. Buvo gimęs Kupiškėje 1860. IX. 5. Mokinosi **Petrapilyje**, Miškų Institute.

Literatūra:

1. Žemės Ūkio Ministerijos *Metraštis*, 1918-1924 m.
2. Žemės Ūkio Ministerija, 1918-1937 m.
3. *Dotnuva*, Ž. Ū. Technikumo Almanachas, 1919-1927 m.

IŠ MŪSŲ VEIKLOS

NEW YORKAS

* Inž. Arch. **Meiliūnas Vincas**, 1958 persikėlęs iš Australijos į Bostoną, 1959 lapkričio mėn. atvyko į New Yorką ir dirba vienoje inžinerinėje įstaigoje.

* Dipl. mech. inž. **Laucevičius Bogdanas**, gyvenęs ir dirbęs pramonės įmonėje Stockholm-Sundberg mieste (Švedijoje) buvęs Švedijos liet. bendruomenės valdyboje, 1958 spalio mėn. pradžioje atvyko į JAV-bes ir apsigyveno New Yorke.

* Inž. **Kazlauskas Ignas**, apie 4 metus dirbęs Perth Amboy, N. Y. — General Cable Corp. inžinieriaus darbu, 1959 lapkričio mėn. perkeltas į tos kompanijos centrinę įstaigą New Yorke.

*) Paskutinėmis žiniomis jau yra miręs tremty.

* 1959 spalio 9 d. ALIAS New Yorko skyriaus narių susirinkime **Dr. inž. Jankauskas Jurgis** skaitė įdomią paskaitą "Oro vėsinimo įrengimai", kuriuos pavaizdavo formulėmis, brėžiniais ir, tuos įrengimus projektuojančios įstaigos, neskelbiamomis naujienomis.

K. K.

Užsiprenumeruokime 1960 metams TECHNIKOS ŽODĮ

Pre numerata:

USA ir Kanadoje metams —	\$5.00
Kituose kraštuose —	\$3.00
Prenumerata studentams —	\$2.00

ARCHITEKTŪROS STILIŲ EVOLIUCIJA

(I-mas tėsinsys)

Priešklasikinė era.

Architektūros kūrybos pradžią istorija nukelia į trečią tūkstantmetį prieš Kr.. Nuo tos miglotos pradžios iki mūsų laikų atskirų civilizacijų epochose buvo sukurti daugiau ar mažiau saviti architektūros stiliai.

Architektūros kūryba ėmė reikštis žemdirbių civilizacijose, kurių seniausias istorija žino buvus Egipte Mesopotamijoje ir Aigėjo jūros salose bei artimose kontinentų srityse.

Egipto civilizacija buvo labiausiai vienalytė, permanentinė ir mažiausiai parėjo nuo svetimų įtakų. Tai parėjo nuo to krašto socialinės struktūros ir religinės filosofijos. Pats svarbiausias egiptiečių religijos aspektas, turėjęs lemiamos įtakos į jų architektūros raidą, buvo tikėjimas į pomirtinį gyvenimą. To tikėjimo nuostatai reikalavo išlaikyti po mirties visas sąlygas, kuriomis žmogus naudojosi, būdamas gyvas. Iš čia kilo lavonų balzamavimas ir nekrokulto pastatų statyba. Kalbamu požiūriu mus domina faraonai, kartu buvę vyriausiais kunigais ir turėję galimybę statyti milžiniškus pastatus. Pradžioje faraonai buvo įdievinami po mirties, vėliau dar gyviems tebesant. Tiek žinyčios (nemirtingųjų dievų namai), tiek faraonų laidojimo patalpos turėjo būti tokios, kad išliktų amžinai ir įkvėptų žmonėms pagarbą prieš dievybę ir amžinumą.

Tikslu įkūnyti amžinybės idėją, minėtiems pastatams buvo taikomas milžiniškas mastas. Statybiniu požiūriu tai idėjai turėjo tarnauti didžiuliai kiekiai storiųjų ir tvirčiausių akmenų, o architektūriniu - didingumas, monumentalumas. Vienas iš tokių nepaprastų pastatų buvo piramidė, kurios milžiniškai akmenų masei buvo parinktas pavidalas, arčiausia priartėjęs prie pastovumo išlaikymo už bet kokį kitą. Žinoma, dar patvaresnis būtų buvęs kūgis, neturįs aštrių briaunų, bet jį pastatyti būtų buvę žymiai sunkiau. Apie piramidės dydį įgausime geresnį supratimą, patyrę, pvz., kad didžiąją Cheopso piramidę 10.000 žmonių statė 20 metų. Apie žinyčių mastą duos supratimą kolonų aukštis, kuris, pvz., Ammon'o žinyčioje buvo 14 kartų didesnis už žmogų. Tokios piramidės ir žinyčios į žmogų darė

tokį stiprų įspūdį, kad jis neišvengiamai turėjo jausti dievų didybę bei neramumą, o savo būtybės menkumą ir laikinumą.

Egiptiečiai pirmieji iš neolito amžiaus paveldėta sijos ir atramos sistemai sukūrė atitinkamą architektūrinę lytį, t. y., koloną ir entablaturą. Manoma, kad jai sukurti sugestijos buvo gautos iš Nylo slėnio augmenijos, pvz., lotoso ir papyro, kurių stiebai, pumpurai bei žiedai atitiko kolonos stiebą ir kapitėlį. Kolonų briaunos (kaniliūros) atsirado, stilizuojant papyrų ar lotosų stiebų ryšulį. Egiptiečiai išrutuliojo tris pagrindines kolonos stiebo formas: daugiakampę su aštriomis briaunomis (protodorinę), daugiakampę su apvaliomis briaunomis ir apvalią. Kapitelių pagrindinės formos buvo pumpuro, žiedo ir varpo.

Vertikalios kolonos stiebo linijos, praturtintos forma, pabrėžė judėjimą aukštyn ir žemyn, tuo būdu dramatinuodamos atramos idėją. Nematieralaus pumpuro bei žiedo forma buvo priduta kapiteliui, turinčiam paskirtį perduoti kolonos stiebui didelį svorį, tuo būdu, optiniai palengvinant tą naštą. Be to, kapitelis turėjo antrą, iš grožio pajautimo išplaukiančią, paskirtį, būtent, sušvelninti akiai perėjimą iš gulsčios sijos į stačią stiebą. Taip pat, jų buvo išrutuliuota peripteralinė žinyčios išorės lytis, hipostilius, pilonas, portikas ir kit.. Būdinga buvo jų žinyčios planavimo koncepcija, kurioje erdvė ir šviesa, tikslu padidinti religinį paslaptinumą ir pagarbos jausmą, palaiptumui mažėjo, kol buvo prieita prie mažos ir beveik visai tamsios šventovės patalpos — dievų būstinės.

Mesopotamijoje, kur buvo stoka akmenų ir medžio, statybai imta naudoti džiovintas bei degtas plytas. Naudojant nepatvarias plytas, reikėjo jas apsaugoti patvaresnėmis medžiagomis. Tam tikslui, buvo išgalvotos glazūruotos plytelės. Iš to praktiško reikalo ilgainiui išaugo labai efektyvi dekoracijos priemonė — mozaika. Joje vėliau imta naudoti ir kitokias medžiagas: stiklą, medį, marmorą, akmenis ir t. t.

Naudojant plytas, teko naudoti ir ypatingus statybos būdus, būtent: arką, skliautą bei kupo-

lą. Iš tokių plytų galėjo būti statomos tik storos sienos, turinčios mažai angų. Be to, jos netiko koncentruotam apsloginimui, todėl ten neprigijo sijos ir atramos sistema. Žymiai vėliau šią sistemą ėmė naudoti Persijoje, kur buvo akmenų. Taip pat, į tos civilizacijos galą minėtosios, iš skliautinio technikos išeinančios, statybos lytis įgavo ir architektūrinę formą. Jos buvo naudojamos fasadams skaidyti.

Tame krašte nors ir buvo tikima į pomirtinį gyvenimą, bet tas tikėjimas nereikalavo išlaikyti buvusio gyvenimo sąlygų, todėl nebuvo reikalo statyti nekrokulto pastatų. Užtat, visas dėmesys buvo sutelktas į valdovų rūmus, kurių raidoje buvo pasiektas didelis mastas ir prabanga (Rytų pažymys).

Ten, jau ankstyvais laikais buvo išrutuliota būdinga žinyčios forma. Ji turėjo laiptuoto bokšto (ziggurat'o) pavidalą su dievų būstine (kalno namų) viršuje. Kai kas aiškina, kad ta forma galėjo būti išrutuliuota genties, atsikėlusios į tą sritį iš kalnuoto krašto, ir tikėjusios, kad dievai gyvena aukštai kalnuose.

Laiptavimas (lipimas į viršų) simbolizavo ryšį tarp žemės ir dangaus. Dur-Šurrakin'o bokštas turėjo sraigto pavidalu aplink jį besisukančią rampą, laiptavimo vietoje, lygiai gerai simbolizavusią kopimo idėją. Laiptų (terasų) būta 6-7. Jų sienoms apdėti naudotos plytelės buvo skirtingos spalvos, spalvą intensyvinant į viršų.

Aigėjo jūros civilizacijos pirmasis periodas, vadinamas Minoso vardu, su židiniu Kretos saloje, turėjo ankštus ryšius su Azija ir Egiptu. Joje, greta vietinės kilmės lyčių, buvo naudojamos atkeliavusios iš Azijos. Vietinė lytim laikomas savotiškas dvišonis portikas. Tame periode naudota sijos ir atramos sistema ir arkos rudimentas.

Antrasis tos civilizacijos periodas, vadinamas Mycenae vardu, Graikijos pusiasaly įkurtose kolonijose, pasireiškė išrutuliojimu reikšmingų priešklasinių lyčių, kaip propilėjų ir megarono su portiku. Manoma, kad paskutinioji atkeliavo iš Europos šiaurės. Šis periodas baigėsi dorėnų invazija.

Sausas klimatas minėtų civilizacijų srityse leido naudoti plokščius patalpų perdengimus (stogus). Ta aplinkybė įgalino patalpas nevaržomai talpinti vieną greta kitos. Kadangi medžiagos ir konstrukcijos sistema ribojo perdengimo plotį, mažosios patalpos buvo siauros. Talpios patalpos srityse, kur buvo naudojama sijos ir atramos sistema, turėjo naudoti daug atramų (kolonų). Kur šioji sistema netiko, didelių patalpų nebuvo.

Pastatuose su didesniu patalpų skaičiumi buvo naudojami kiemai, turėjusieji daugiariopą paskirtį: apšvietimo, vėdinimo ir didesnio žmonių skaičiaus sutalpinimo. Toks patalpų gretinimo būdas nekėlė reikalo išrutulioti efektyvią erdvės organizavimo sistemą, vėliau tapusia būtinybe skirtingose apystovose. Todėl, tų civilizacijų didesnių pastatų planai buvo netaisyklingas patalpų suplakimas, nebojant susisiekiimo tarp patalpų patogumo. Uždarame (aplink apstatytame) kieme buvo naudojamas peristilius. Yra manoma, kad ši architektūrinė požiūriu žavinga lytis bus atkeliavusi iš srities su karštu klimatu Rytuose.

Tiek kiemai (terasės), tiek plokšti stogai buvo naudojami atvėsimui nuo karščių. Buvojiimas naktimis atvirame ore ir dažnas dangaus prajovų stebėjimas atsiliepė į pasaulėvaizdžio susidarymą, kuriame žvaigždės užėmė svarbią vietą. Senojoje Babilonijoje labai anksti išaugo astrologija (astronomijos pranokėja), vaidinusi žymų vaidmenį religiniame ir valstybiniame gyvenime. Minėtas ziggurat'as kartu buvo ir observatorija.

Turbūt, dėl dangaus prajovų stebėjimo sumetimų Mesopotamijos žinyčios visada buvo orientuojamos kampais į dangaus kryptis. Egipto piramidės buvo orientuojamos šonais į dangaus kryptis. Egipto piramidžių papėdės ir aukščio santykis, dėl nežinomų sumetimų, visada buvo 7:11.

Visų minėtų civilizacijų įtakų židinyms paskutiniame tūkstantmety prieš Kr. buvo Graikijoje, kur išsirutuliojo architektūros stilius, uždėjęs neišdildomą antspaudą ant viso Vakarų Pasaulio architektūros.

(Sekantis tęsinys: Klasikos atsiekimai)

OKUPUOTOJE LIETUVOJE

Nors didesnioji sunaudojamo kuro dalis yra įvežama, vietinis kuras irgi turi žymų vaidmenį. Lietuvoje leistina miškų kirtimo norma yra viršijama daugiau negu dvigubai. Kolūkių miškai tiesiog naikinami. Medienos deficitas bus jaučiamas 20-30 metų. Siūloma daugiau gaminti ir naudoti durpių kuro. Tikimasi, kad 1961 metais Vilnius ir Kaunas gaus dujų kurą. Kiek vėliau jį turės ir Panevėžys, Šiauliai bei Klaipėda. Dujotiekis eis iš Užkarpatės per Gudiją į Lietuvą ir Latviją. Tiekiamų dujų kiekį ribos dujotiekio pralaidumas.

Palangoje, Telšiuose ir Šakiuose įrengti vandentiekiai. Pradėta vandentiekio statyba Biržuose, Eišiškėse, Jiezne ir Trakuose. Kanalizacijos tinklai statomi Druskininkuose, Palangoje, Telšiuose ir Biržuose.

(Pagal biuletinį "Mokslas ir Technika" No. 1(13) 1959)

D. Š.

Lietuviškosios architektūros atgimimas

(Trečiasis tęsinys iš Technikos Žodžio Nr. 5.)

Užmiršę Savuosius Meno Lobius — Džiaugėmės Svetimais Blizgučiais

Atgimusios lietuviškosios architektūros entuziastų daug žadančios kūrybos pasiryžimą sveikinant, jau Technikos Žodžio Nr. 6, 1958 mano rašinyje V. Meškauskas liudijo Neprikl. laikais lietuviškas stilius buvo užmirštas, kadangi didžiosios kūrybos architektūrinės brangenybės buvo Vilniuje — už tų laikų lenkiškos geležinės uždangos, t. y. nepasiekiamos; kadangi didesnės dalies buvusiųjų Lietuvoje architektų „autoritetingai“ buvo teigiama — kas tikslinga, tas ir gražu. Inž. P. Jurėnas gi dar aiškiau liudijo: „Savos architektūros nestudijavome, nes neturėjome kas su šia problema supažindintų besimokančius inž-rius, o svetur baigusieji inž. arch-tai visai nesidomėjo savos architektūros puoselėjimu.

Inž. P. Jurėnas (Technikos Žodžio Nr. 2-3, 1955) savąjį liudijimą dar papildomai tęsė: „Mokomasis personalas daugiausia svetur buvo pasirošęs ir atitrūkęs nuo mūsų krašto gyvenimo tekmes... Daugumoje to gal nebūtų atsitikę, jei į užsienius būtų buvę siunčiami pasižvalgyti savame krašte paruošti ir parinkti specialistai ir būtų pasirinkę tą, kas reikalinga.

Namieje, savos architektūros ugdymu nesidomėdami, kirpom pagal užsienių žurnalus. Savo architektūrinę praeitį buvome užmiršę, o egzistuojamos lietuviškosios architektūros dabarties nepažindami, jos nesupratome ir todėl nematėme — praeityje palikome neužpildomą spragą. Gimę ir augę sodžiuję, ne vienas, iš jo išėjęs, pamiršo gimtąją pastogę, dairydamsis grožybių po svetimus pasviečius. Nesistengta buvo išryškinti savos gimtinės grožį ir savąją sodybą išpuoselėti“.

Inž. K. Krulikas (Technikos Pasaulio Nr. 1, 1946), rašė: „Ir tikrai, turėjimas savos augštosios architektūros mokyklos būtų dar labiau išgrąžinęs Lietuvos statybinį meną, t. y. mokyklos profesorių įpareigoti ir vadovaujami klausytojai būtų atrinkę visa kas charakterizuoja lietuvišką statybą, architektūrą ir jos ornamentiką... O ir statybininkus — architektūros poskyrio, t. y. ruošiusius diplominius darbus namų statybos srityje, mūsų augštoji mokykla neskatindavo, visai nereikalaudavo ir netgi neužsimindavo apie lietuviško stiliaus elementų panaudojimą.

Skelbtuose valstybinių statybų konkursuose, t. y. jų sąlygose niekad nebūdavo reikalauta, suminėta ar pageidauta lietuviško stiliaus krypties...

Buvusi Lietuvos Inžinierių ir Architektų S-ga taip pat nekėlė šios problemos nei savoje spaudoje, nei narių susirinkimuose, nei suvažiavimuose...

— — —

Jau labai pavėluotai, t. y. tik 1940. VIII. 8 VDU-to statybos f-te pradėjo veikti ir architektūros skyrius, kurio IV-me kurse buvo pradėta dėstyti **Lietuvių architektūros elementai** — 2 valandos teorijos ir 2 v. praktikos darbų per savaitę, atliekant ūkininko gyv. namo, klėties, bažnytelės, kryžių ir statybos ornamentikos, iš viso 5 darbus.

— — —

Technikos Žodžio Nr. 1, 1951 inž. J. Mulokas rašė: Statybos tautiniame mene labai mažai kas atlikta. Tai vienintelė tautinės kultūros sritis, kuri buvo ir tebėra palikta visų dievų valiai. Daugiausia kas buvo padaryta tautinės architektūros dirvoje, buvo darbas ne mūsų architektų, bet dailininkų. Jie domėdamiesi tautinės kultūros reikalais, rinko lietuvių architektūros nykstančius paminklus. Tuo tarpu mūsų architektai savo darbais garbino svetimus dievus. Kas mūsų tautos šimtmečiais sukurtą architektūroje, tapę nepriklausomi pamiršome ir pradėjome, kaip tie naujakuriai statyti iš naujo, margindami savo moderniškus namus užsienių sezoniniais blizgučiais.”

Gi Draugo Kult. Priede 1955. I. 22 J. Mulokas ir vėl rašė: „Mūsų pirmieji tautinės architektūros klausimo kėlėjai buvo dailininkai, visuomenininkai, tautos mylėtojai, pvz. dail. V. Bičiūnas, doc. meno istorikas P. Galaunė, dail. A. Jaroševičius, prof. dail. A. Varnas ir kiti.”

Iš savo pusės noriu papildyti: rašyt. P. Babickas, prof. M. Dobužinskis, meno istorikas kun. K. Jasėnas, inž. arch. A. Mošinskis, inž. arch. A. Šalkauskis, inž. arch. V. Švipas, dr. J. Baltrušaitis, dr. M. Vorobjovas, I. Šlapelis, dr. J. Puzinas, J. Rūškys ir kiti.

Toliau J. Mulokas ten pat tęsė: „Ir taikinti, kurti pirmieji dailininkai pradėjo betapydami dekoracijas, knygas beilustruodami. Mūsų architektų iš augšto laikysena tiems „neišmanėlių“ bandymams yra tik gerokai pakenkusi šiam klausimui anksčiau iškilti.”

Inž. M. Ivanauskas (Mūsų Lietuvos Nr. 435 (44), 1951. XI. 3) irgi su kartėliu rašė: „Lietuvai atgavus nepriklausomybę, sąlygos savai architektūrai prasiskleisti buvo nepalankios.

Bendra ano pokario tendencija ir moderniosios architektūros mestas funkcionalizmo bei racionalizmo šūkis klestėjo naujai atsikūrusioje valstybėje kaip būtinybė, kurią diktavo kišenė ir statybinė logika.

Svetimose mokyklose įbrukti receptai ir internacionalinis šablonas lengvai užtikrino darbą. Namai dygo vienas už kitą panašesni į tuos, kurie buvo statomi Italijoje, Prancūzijoje ir Vokietijoje. Vienu šuoliu Lietuva pasiekė V. Europos architektūrinę pažangą... Viena architektų srovė (t. y. dauguma arch-tų, K. K.) akiai sekė V. Europos architektūrinės tendencijas bei mokyklą ir kūrė internacionalinės dvasios architektūros pastatus, kaip pvz. Lietuvos Banko, Teisingumo Ministerijos rūmai, Prisikėlimo bažnyčia, V. D. Muziejus, Prekybos ir Pramonės rūmai, gimnazijos, mokyklos, ligoninės ir daugelis kitų."

Lietuviškosios Architektūros Pastatai ir jų Kūrėjai N. Lietuvoje

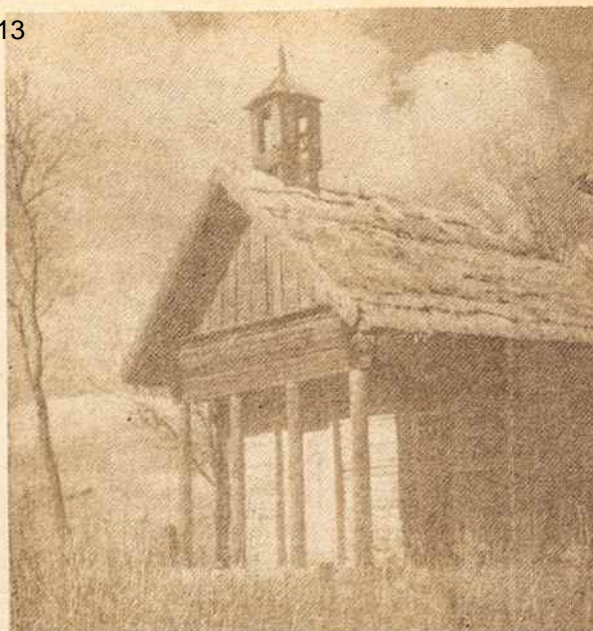
Inž. M. Ivanauskas tame pačiame laikraštyje toliau rašė apie tautinės statybos kūrėjus: "Antroji lietuvių architektų srovė (gaila, ant pirštų suskaitoma mažuma, K. K.) tęsė lietuvių protėvių sukurtos architektūros tradicijas, kaip pvz. Prof. arch. V. Dubeneckis 1919 m. sukūrė lietuviškos architektūros kūrinių — medinę bažnyčią Karmėlavoje, kuri savo išvaizda ir forma yra ne kas kita, kaip tobulesnė savosios architektūros tolimesnė tąsa. Taip pat J. Mulokas (Draugo Kult. Priede, 1952. I. 22) rašė: V. Dubeneckis sukūrė ir kitą lietuviško stiliaus bažnyčią (Vilnietiško baroko) Betygaloje. M. Ivanauskas ten pat toliau vardino savus kūrėjus: Inž. arch. V. Švipo sudaryti kaimo trobesių projektai irgi neprarado savo architektūrinio lietuviško charakterio."

Arch. Jonas Virakas, panaudodamas lietuviškos klėties architektūros pradus, sudarė Telšių miesto kapų koplyčios projektą;

Arch. Jonas Ladyga, atrinkęs būdingiausias lietuvių liaudies architektūros pradus ir pritaikęs vietas bei techniškams reikalavimams, sukūrė Šiaulių miesto naujosios parapijos bažnyčią.

Inž. J. Mulokas laiške iš kovo 6, 1959 rašė: "Pirmasis mano viešesnis bandymas tautinės kūrybos srityje buvo berods 1938 m., t. y. jubilėjinei skautų stovyklai A. Panemunėje vartai, kurios daliną fotografiją dabar pavyko surasti pas vieną asmenį."

Inž. P. Jurėnas (Technikos Žodžio 2-3 Nr., 1955) visai neapsiriko ir pagrįstai džiaugėsi: "Tiktai mūsų sodžius statėsi savarankiškai pagal šimtmečius nusistovėjusias tradicijas, reikšdamasis savomis architektūrinėmis formomis, kurdamas savomis jėgomis."

Kaimo kapinaitės Lietuvoje

Svarbesnieji Veikalai, Studijos ir jų Autoriai

Prof. arch. M. Dobužinskis: Dėl lietuviško stiliaus, Naujoji Romuva, Nr. 33-34, psl. 641-643, 1938. VIII. 28; Dar dėl lietuviško stiliaus, (polemika su atsiliepimu Liet. Aide Nr. 385), N. Romuva Nr. 37-38, psl. 698-699, 1938. IX. 25.

Doc. P. Galaunė: Lietuvių liaudies menas, 301 psl., 1930, iliustr., apie architektūrą psl. 22-100 ir 143-154; Lietuvos kryžiai (1926).

Dail. A. Jaroševičius: Lietuvių kryžiai (piešinių albumas, 1912). Išleido knygelę — Dailieji medžio darbai ir parengė spaudai — Lietuviškos ornamentikos albumą.

Kun. K. Jasėnas: Visuotinė meno istorija, trys tomai, 1812 psl. ir 2114 iliustr., tapyba, skulptūra ir architektūra, 1923-37. Trečiame tome duota ir Lietuvos meno bei architektūros istorinė apybraiža 250 puslapiuose ir 340 iliustr.; Baroko stiliaus monumentas Lietuvos sostinėje, Židynys Nr. 3, psl. 278-284, 1935;

Dailioji Lietuvos architektūra viduramžiais, Žid. Nr. 10, 265-274 psl., 1933;

Renesansas Lietuvos sostinėse ir provincijoje, Žid. Nr. 12, 485-495 psl., 1933.

Vidaus Reik. Min-jos statybos inspekcija: Lietuvių statybos ir puošybos pavyzdžių albumas, 1925.

Inž. arch. A. Mošinskis: Dėl Lietuvos kultūros turtų, N. Romuva Nr. 11, psl. 273-274, 1938. III. 20.

Lietuvos architektūros paminklų apsauga, N. Romuva Nr. 49, psl. 923-925, 1937. XII. 5.

Dr. J. Puzinas: Iš Vilniaus pilių praeities, Kūryba Nr. 2, 1924.

Rūškys J.: Biržų pilys, Mūsų Senovė Nr. 1, 1921.

Dr. M. Vorobjovas: Vilniaus Menas, 1940.

Ir daug kitų straipsnių bei studijų, kurių visų neįmanoma išvardinti dėl vietos stokos.

(BUS DAUGIAU).

MŪSU MIRUSIEJI

PROF. INŽ. JURGIO ČIURLIO LAIDOTUVĖS

Š. m. rugsėjo 14 d. mirusiojo prof. J. Čiurlio kūnas buvo pašarvotas Juozo Garšvos laidotuvių namuose Brooklyne. Rugsėjo 16 d. vakare įvyko visuomenės atstovų, draugų ir pažįstamų atsisveikinimas su velioniu. Atvykę į koplyčią, o jų buvo tiek, kad vos galėjo sutilpti, matė a. a. prof. Čiurlį karste, laikantį puokštę rūtų, jo numylėtosios Tėvynės simbolį.

Karstą supo daugybė gėlių ir vainikų.

Pirmas kalbėtojas, gen. konsulas J. Budrys, konstatuodamas, kad velionies asmenyje Lietuva neteko dar vieno šviesuolio veterano, pareiškė apgalvėstą, kad tų veteranų eilės vis labiau retėja. Kalbėjęs po jo konsulas V. Stašinskas pažymėjo velionies nuolatinį sielojimąsi Lietuvos likimu. ALIAS ir jos New Yorko skyriaus (kurio garbės nariu buvo velionis) vardu atsisveikino inž. A. Novickis, paminėdamas, kaip velionis rūpinosi lietuvių inžinierių ir architektų organizacijos reikalais nuo jos įsisteigimo Lietuvoje dienos. Kalbėtojas išskėlė velionies sugebėjimą atstovauti Lietuvą įvairiuose suvažiavimuose užsienyje. Atsisveikindamas su velioniu buv. Lietuvos geležinkeliečių grupės New Yorke vardu, inž. J. Matyckas pažymėjo jo ilgametį sistematišką darbą vystant bei tobulinant Lietuvos geležinkelių ūkį ir nušvietė mirusiojo draugiškus santykius su savo bendradarbiais.

Dr. inž. J. Jankauskas, kalbėjęs buv. V. D. U. studentų vardu, pabrėžė savo buvusiojo mokytojo sugebėjimą racionaliai mokyti ir našiai dirbti. Daktaras V. Paprockas, paskutiniuosius 10 metų gelbėjęs velionį nuo mirties, tarė atsisveikinimo žodį savo ir gydytojų korporacijos „Fraternitas Lituanica“ vardu. Paskutinis kalbėjo mirusiojo mokyklos draugas prof. S. Kaminskas — savo ir idėjos draugų vardu. Jis apibūdino laikus ir sąlygas, kuriuose

velioniui teko eiti mokslus ir kartu veikti bundančios Lietuvos jaunimo tarpe; pasakojo apie a. a. inž. Čiurlio atsivadimą profesinei veiklai ir nepaprastai didelį darbštumą, kuris ir privedė prie katastrofos (prieš 10 metų velionis buvo suparalizuotas). Visi kalbėjusieji pareiškė gilią užuojautą mirusiojo giminėms ir artimiesiems, kurių tarpe buvo velionies našlė, dvi dukterys su vyrais ir brolis su žmona.

Velionies žentas, konsulas A. Simutis, kurio šeimoje a. a. prof. J. Čiurlys su žmona gyveno, gimiinių vardu padėkojo visiems atsilankiusiems ir kalbėtojams už mirusiojo atminimo pagerbimą bei pareiškė užuojautą šeimai nustojus mylimo vyro, tėvo ir senelio.

Šekantį rytą a. a. prof. J. Čiurlio palaikai gimiinių, artimųjų bei draugų grupės buvo palydėti į krematoriumą. Pagal mirusiojo valią jo pelenai turės būti palaidoti išlaisvintos Lietuvos žemelėje. O ligi tol jie bus laikomi Lietuvių Tautinėse Kapinėse Chicagoje. (Lithuanian National Cemetery, Justice, Ill.).

J. Matyckas

Richmond Hill, New York
1959. XI. 9.

Liūdnas atsisveikinimas su kolegos Jurgio ČIURLIO palaikais Čikagos Lietuvių Tautinėse kapinėse įvyko šeštadienį 1959. XI. 7, 14-15 v. Be skaudžiausių pergyvenančių gimiinių ir artimųjų, susirinko nemažas būrelis velionies draugų, bendraminčių ir kolegų inžinierių.

Mirus Sąjungos GARBĖS NARIUI

A. A. Prof. Dipl. Inž. JURGIUI ČIURLIUI,

reiškia nuoširdžią užuojautą velionies šeimai ir artimiesiems

AMERIKOS LIETUVIŲ INŽINIERIŲ IR ARCHITEKTŲ
SĄJUNGOS CENTRO VALDYBA

Tvarkė Lietuvių Profesorių Draugijos Amerikoje centro valdybos pirmininkas M. Krikščiūnas. Jo buvo ir baigiamoji kalba. Pirmas prabilo Dr. P. Grigaitis prisimindamas Petrapilio laikus, kada jie du studentavo kartu, taipgi ir vélesnius retus susitikimus, jų darnų bendravimą ir artimas pažiūras. Vytauto Didžiojo un-to Technikos fakulteto profesorių ir PLIAS-o vardu ilgesnį atsisveikinimo žodį teko tarti prof. S. Dirmantui.

Visi kalbėtojai prasmingais žodžiais apibūdino šviesios atminties brangų kolegą J. Čiurlį kaip žmogų, profesorių ir inžinierių, iškeliant jo malonų būdą, tiesumą, tvirtus įsitikinimus, toleranciją ir įvertinant jo nuopelnus įvairiose srityse atkuriamajai ir atkurtai Lietuvos Valstybei. Ypatingai organizuojant pokarinius laikais abiejų kariautojų -okupantų sužlugdytus mūsų geležinkelius ir

juos vėliau tobulinant. Taipgi stiprinant Technikos faktetą ir ruošiant kraštui savo jaunus inžinierius.

Urna padėta kapinių pastate specialioje vietoje, kur jau greta saugomos trečiojo Lietuvos Respublikos Prezidento D-ro K. Griniaus, matematiko J. Mašiotio ir dar kelios kitos.

Diena pasitaikė, kad ir rudeninė, bet tyli, giedri, raminanti. Visa eilė kolegų inžinierių laikė pareiga atsilankyti į šias liūdnas apeigas. Jų tarpe pastebėjau K. Bertulį, K. Burbą, A. Didžiulį, K. Kauną, J. Lenkevičių, tiek laiko nematytą P. Jurėną ir kitus. Visur suskubęs nuvykti kolega Slabokas fotoaparatu užfiksavo vieną momentą.

Tikėkime, ateis laikas ir prof. J. Čiurlio pelenai grįš į taip Jo numylėtą mūsų visų Tėvų Žemę...

S. Dts.

SPAUDOS APŽVALGA

LIETUVIŲ ARCHITEKTŪRA ISPANIŠKOJE MENO ANTOLOGIJOJE

Prieš keletą mėnesių Medellino mieste, Kolumbijoje, p. S. Goštautas išleido Lietuvių meno biografinę antologiją, kurioje mūsų architektūrai pavesta 14 puslapių (84-98). "T. Ž". Redaktoriaus paragintas, nors ir nebūdamas tos srities žinovas, pasistengsiu labai trumpai apie ją painformuoti "T. Ž". skaitytojus.

Savo straipsnį apie mūsų architektūrą autorius suskirstė į 9 skyrius. Pirmame rašo apie mūsų liaudies architektūrą, kurią atstovaujanti mūsų bakūžė, išpuošta įvairiais skulptūriniais ornamentais; josios paprastumas pabrėžias liaudies statytojų meninį skonį. Tasai skonis, proporcingumas, paprastumas bei dvasingumas dar labiau išryškėjęs mūsų medinėse bažnytelėse ir jose atsispindęs lietuvių tikinčios sielos visas menas ir išmoningumas. Imdamas pavyzdžiu Kretingos bažnyčią autorius sako, kad joje mes pastebime visus lietuviško architektūrinio stiliaus privalumus bei ydas. Josios bokštai stiepiasi į dangų, bet ne taip, kaip gotiniam stiliuje, o su dekoratyviniu naudojamos medžiagos

paprastumu. Josios stilius esąs didelės bakūžės stilius. Mūsų kaimų bažnytelės, liaudies meistrų statytos, visad atatinka jos skonį ir būklę: atrodo truputį gremėzdiškos, kaip pav. Zapyškio bažnytelė, bet turi visus būdingus liaudinės statybos bruožus ir savyje jungia patogumą kartu su gražiu stiliaus paprastumu.

Toliau Autorius aprašo mūsų sodybas, klėtis ir kitus ūkinius pastatus ir baigia cituodamas H. Naumanno posakį, kad esą lietuviuose yra geriausiai išlikę priešistorinės kultūros likučiai.

Nagrindamas gotinio stiliaus Lietuvoje apraiškas, daugumoje Autorius aprašo Vilniaus gotines bažnyčias. Kalbėdamas apie renesanso stilių, Autorius sako, kad šis stilius Lietuvoje vystėsi greta gotikos ir pirmą sykį pasireiškęs Šiaulių šv. Petro ir Povilo bažnyčioje. Toliau aprašomos to stiliaus Vilniaus bažnyčios ir rūmai, kaip pav. universiteto, vyskupų rūmai.

Rašydamas apie mūsų baroką, autorius sako, kad šis stilius turėjęs Lietuvoje didžiausį pasise-

kimą ir pasireiškęs savotiškais ypatingumais: savo bažnyčių bokštais, kurie augšti ir lengvi, su savotiškom galerijom, tuo tarpu kai italų baroke nėra bokštų, o jeigu ir yra, tai jie žemi. Kopula, esminė italų baroko žymė, lietuviškajam labai reta. Iš mūsų žymiausių baroko bažnyčių Autorius nagrinėja Vilniaus šv. Kazimiero, šv. Petro ir Povilo, šv. Terešės ir kitas. Pažaislio vienuolyno bažnyčią Autorius laiko barokinio stiliaus Lietuvoje puošmena.

Sekančiam straipsnely Autorius trumpai aptaria modernizmo apraiškas Lietuvoje, nerasdamas nieko originalesnio ir specialiai minėtino.

Ilgam straipsny apie Vilnių Autorius pasakoja Vilniaus įkūrimo legendą ir plačiai nagrinėja jo architektūrinius paminklus, vadindamas jį mažuoju Paryžium, ne tik Lietuvos sostine, bet taip pat ir visos Rytų Europos. Toliau Autorius aprašo "seniausį ir moderniausį lietuvių miestą" Kauną, visiškai skirtingą nuo Vilniaus, kuris būdamas prekybos ir pramonės centru, turėjęs griebtis modernaus meno, norėdamas patenkinti gyvenimo reikalavimus. Kauno modernioji architektūra esąs pavyzdys lietuviško modernizmo, be jo ekstravagančių, kažkas labai moderuota ir suderinta tarp medžiagos ir stiliaus. Arch. V. Dubeneckio Vytauto Didžiojo Muziejaus rūmai esąs to pavyzdys. Jeigu Vilnius esąs muziejus, tai Kaunas esąs gyvenimas.

Aštuntą poskyrį Autorius pveda "dviem architektam artistam": L. Stuokai Gucevičiui ir J. Mulokui. Apie L. Stuoką Autorius sako, kad jis buvęs anų laikų geriausias Rytų Europos architektas, įamžinęs savo vardą Vilniaus Katedra, Vyskupų rūmais, Miesto rotušė.

J. Muloką Autorius vadina "folkloriniu modernistu", kuris savo stiliuje jungiąs pagrindines mokyklas: griežtą klasinę, mielą liaudinę ir neišvengiamą moderninę. Šis junginys iš pažiūros mums sudaręs baroko vaizdą, tačiau nepaisant to, jo bažnyčiose jaučiame lietuvišką skonį. Nagrinėdamas jo

projektuotas St. Louis ir Marquette Parko bažnyčias Autorius tvirtina, kad M. sugebėjęs sujungti naujoviškus elementus su senuoju stilium ir pasiekti kažką labai naują ir iš kažko labai mažo gauti monumentalų dalyką.

Baigdamas straipsnį apie mūsų architektūrą Autorius teigia, kad lietuvis esąs aktyvus, socialus, ryžtingas, kaip reta kas. Kad lietuvis esąs visais atžvilgiais labiausiai organizuotas žmogus, ypatingai kai reikalas einąs apie architektūrą, reikalaujančią visų pastangų sujungimo.

Tokis yra, bendrai imant, S. Goštauto mūsų architektūrai skirto straipsnio turinys. Atrodo, kad Autorius neturėjo po ranka duomenų apie mūsų architektus ir jų darbus Neprikl. Lietuvoje ir čia išsivijoje, kitaip negalima išaiškinti jo nutylėjimą tokių mūsų architektų kaip V. Dubeneckis, V. Žemkalnis, S. Kudokas, J. Kovas ir k., kurių įnašas į mūsų architektūrą yra svarus.

Straipsnis pailiustruotas 8 paveikslais, iš kurių 5 vaizduoja architektūrines temas, kaip pav. šv. Onos bažnyčią ir Katedra Vilniuje, Marquette Parko bažnyčią Čikagoje, lietuviškos sodybos maketas, lietuviška klėtis. Būtų gera, kad sekančioje laidoje Autorius tą straipsnį išsamiau parašytų, o taip pat pagal išgales pridėtų daugiau nuotraukų. Nepaisant kaikiurių trūkumų p. Goštautas savo antologijoje ispaniškai kalbantiems skaitytojams patiekia ryškų mūsų architektūros raidos vaizdą ir nuspelno mūsų padėkos.

Estanislao Goštautas, Antologia Biografica del Arte Lituanio. Editorial Bedout, 1959, Medellin, Colombia, 246 p. in 4°. Kaina nepažymėta. Užsakant rašyti: Apartado Aereo N. 32-26, Medellin, Colombia, South America.

Chicago, 1959. XI. 19.

P. Gaučys

Apie visą knygą P. Gaučys pasisako straipsnyje "Lietuvių meno žinynas ispaniškai" (Draugas, 1959. XI. 28, Nr. 279).

A. BALSYS

MOKSLAS IR TECHNIKA Nr. 1 (1959, liepa).

Tai naujai sovietinėje Lietuvoje pasirodęs žurnalas, išeinąs kas mėnesį ir skirtas "Nušviesti techninio progreso perspektyvas, gvildinti gamybos procesų mechanizavimo ir automatizavimo klausimus, informuoti apie atsiektus mokslinius tyrinėjimo darbus" ir pan.

Teko matyti jau 3 šio žurnalo numerius. Žinoma, pirmoje eilėje jis tarnaus septynmečio plano propagandai, bet kas jame talpinta, jau rodo nemažą Lietuvos inžinierių aktyvumą.

Nors partija paskelbė nepaprastai didelę pramonės gamybos pažangą, bet pramonės reikalai Lietuvoje nėra geri. Patys komunistai pripažino, kad Lietuva gamina labai mažai elektros energijos ir jos Lietuvai netiekia kaimyninės respublikos. Priešingai užplanuota, kad Nemuno HES gelbės Karaliaučiaus sričiai. Riboti durpių kuro atsargos kiekiai yra tik labai ribota priemonė trūkstamai angliai pakeisti ar papildyti.

Taip pav. jau labai seniai reklamuojamas Akmenės cemento fabrikas, kur statomos vis naujos krosnys, bet jis pasižymi tik labai našia degintų kalkių gamyba. Statistikos daviniuose nenurodyta, kad Lietuvoje cementas gaminamas. Paprastai komunistai netingi pasigirti. Negaminamas cementas jau žadamas dalinti kaimynams...

Straipsnyje "Vidaus transporto darbų mechanizavimas mašinų gamybos pramonėje" A. Deinys rašo: "Ypač mažai mechanizuoti šie darbai (transporto) mažesnėse įmonėse. Pavyzdžiui, vien tik gaminant vinis, "Nemuno" gamykloje darbininkai rankomis per metus pakrauna ir iškrauna daugiau kaip 50.000 t. krovinių, o "Priekale" net 70.000 t. Videlos ritiniai "Nemune" rankomis ridenami apie 1000 km per metus, "Priekale" net 2500 km. Panašių pavyzdžių galime rasti ir daugelyje kitų įmonių. Vidaus transporto mechanizavimo klausimai neišspręsti ir naujose bei naujai statomose gamyklose. Rankiniai vežimėliai — masiškiausiai naudojama transporto priemonė. Tačiau daugumas jų be pakeičiamos platformos".

Kiek ilgai tokios įmonės laikytųsi kapitalistiniame krašte, kur medžiaga ridinama rankomis? Autorius sąžiningai įrodo, kiek nepaprastai svarbu įmonėse transportą mechanizuoti, mini net pakabinius konvejerius. Deja, visas tas priemones reikia pasigaminti.

Idomus S. STULGINSKIO straipsnis "LTSR pramonės išdėstymas ir miestų ugdymas". Kaunas ir Vilnius jau dabar turi po daugiau negu 200.000 gyventojų. Išaugo ir kiti dideli miestai: Klaipėda 89.000, Šiauliai — 60.000, Panevėžys — 40.000. Sumažėjusių miestų tarpe mini Raseinius, Jurbarką, Vilkaviškį, Žagarę, Šakius, nes tie buvo beveik visai išgriauti per karą. Autorius pasisako prieš didesnius, negu 200.000 gyventojų miestus, nes brangėja eksploatacijos išlaidos ir iš viso tokie miestai ekonomiškai netikslingi. Su šia pažiūra tenka sutikti, nes ji jau seniai urbanistų palaikoma.

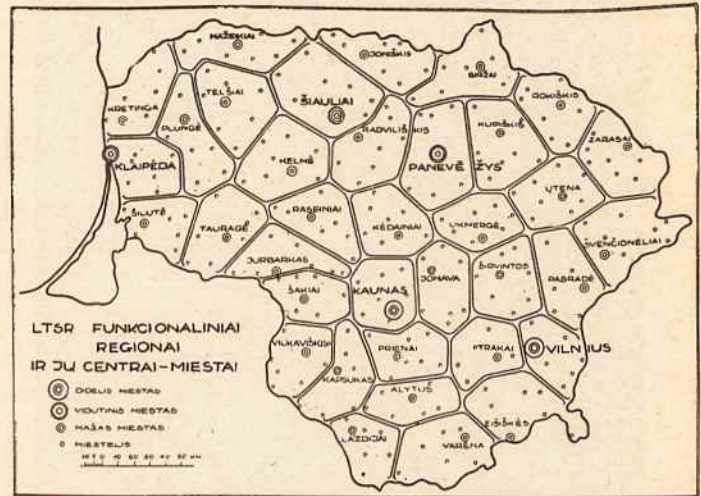
Girdi, Partija ir Vyriausybė dažnai pasisako prieš pramonės koncentravimą, bet kasmet auganti Maskva matomai šių dėsnių nesilaiko. Klausimas, ar pavyks Vilniaus ir Kauno miestų augimą prilaikyti. Stulginskis siūlo paskirstyti pramonę tarp mažesnių miestų. Numatoma, kad po 7 metų Lietuvoje bus daugiau 3,1 mil. gyventojų, o po 25 metų 4 mil. Jei dabar mieste 10.000, tai po 25 metų bus 20.000 gyventojų, taigi dvigubai, jei didmiesčiams toliau neleistų didėti

Dabar Lietuva turi 79 rajonus (apie 40 miestų, apie 280 miestelių. Mažiausiu aptarnavimo centrų skaito miestelį (dabar apie 1000 gyv.) su 235 kv. km. įtakos zona. Tai 7 - 8 kolūkiai. Jų atstumas apie 20 km. Toliau aukštesnio laipsnio centras su 1800 kv. km plotu ir 50 km atstumu. Tokių būtų 40. Po to eina didžiausi miestai Vilnius, Kaunas, Klaipėda, Šiauliai, Panevėžys. Dabar 3/4 Lietuvos pramonės išdėstyta šiuose miestuose. Dar plėsti siūlomas tik Panevėžys.

Jau 10 metų, kai veikia garo turbinų fabrikas "Pergalė", kuris gamina garo turbinas naftos perdirbimo įmonėms. Greičiausiai tai atgabenta iš Vokietijos ir permontuota įmonė.

V. SLIŽYS rašo apie naujas statybines medžiagas. Per septynmetį numatoma padidinti statybinių medžiagų gamybą 2,2 karto, kas tenka skaityti mažu užsimojimu, jokių būdu negalinčiu tenkinti kultūringo krašto reikalavimų, turint dėmesyje, kad per pastaruosius 15 pokarinių metų pastatyta labai maža. Lietuvos gyventojai yra iki šiol negirdėtai sugrūsti, nors gyvenamos erdvės laisvumu ir anksčiau negalėjo pasigirti. Kalba apie visą eilę medžiagų. Įdomus ir praktiškas siūlymas plėsti silikatinių plytų gamybą, kurios gerai tiktų fasadams. Tiesa, jų gamybai ir kuro išlaidos apie 1,5 karto mažesnės, negu degto molio plytomis (silikatines plytas riša degtos kalkės). Lietuvai labai svarbu rasti tinkamą ir pigią išorinių sienų medžiagą, kuriai nereikėtų dėti tinkas.

Vidui siūloma sauso tinko plokštės (medžio pluoštas, gipsas). Sekdamas komunistų partijos fantazijas, autorius kalba apie apdailos plokštes iš plastmasės, kurios taip trūksta svarbesniems reikalams. Įdomus pavyzdžiu užsienio patyrimą, auto-

Žemėlapis prie S. Stulginskio straipsnio (sumažintas).

rius siūlo plačiau naudoti grindims linoleumą.

Nelabai džiaugiamasi medžio pluošto plokštėmis, kurios reikalingos drėgmės izoliacijos, kitaip permirkusios genda ir pūva. Įmonės įruošti brangiai kainuoja, reikalinga daug mechaninės energijos ir darbo jų gamybai. Praktiškesnėmis skaitomos sintetiniai klėjais klijuotos medžio drožlės, nors šiuo metu jų gamybai trūksta sintetinių dervų. Numatoma panaudoti fibrolitą ir durpių plokštes, nes įmonių įrengimai nėra brangūs. Tenka pripažinti, kad geriausios izoliacinės medžiagos yra gamintos iš mineralų, kaip mineralinė vata, stiklavilnė, putų stiklas ir pan. Lietuvoje numatoma suorganizuoti stiklo pluošto gamybą, panaudojant gamtines dujas, kurioms pristatyti sovietai žada į Lietuvą atvesti dujotiekį. Tuo dujotiekiu paremtos svajonės apie būsimą Lietuvos cheminę pramonę. Duok Dieve, kad to dujotiekio vamzdis būtų užtenkamai storas!

V. POŽIDAJEVA ir E. PAŽARAUSKAS rašo apie durpių panaudojimą kartono gamybai. Klaipėdos celiuliozės — popieriaus kombinatas mėgina panaudoti durpes minkštojo kartono gamybai. Jomis tikisi pakeisti 30.000 kietmeterių eglės medienos, kurią kombinatas gauna iš Karelijos ATSR. Toks kartonas tiktų ir minkštai dangai.

J. GILIUS rašo apie cukraus gamybos automatizavimą.

J. MACEVIČIUS rašo apie respublikos vandens ūkio tvarkymą siūlydamas suorganizuoti Vidaus vandenų valdybą Nemuno laivininkystės ir Vidaus vandenų eksploatacijos valdybų bazėje! Bus daugiau

T. Ž. Nr. 4.

Psl. skiltis eilutė atspausdinta turi būti
20 deš. iš ap. Vygando Vyganto

T. Ž. Nr. 5.

3 10 iš ap. Development Development
3 13 iš ap. Graduate Graduate

Psl. 3, 4 eil. iš apačios turi būti: 14. H. Yamanjota.
Jap. 99.016, Jan 13, 1933.

“SANDAROS” Redaktoriaus M. Vaidylos

PAREIŠKIMAS

“Nepriklausomoje Lietuvoje” 1958. VI. 25 d. Nr. 25 yra teigiama, kad “V. Dubeneckis pastatęs Karmėlavoj medinę bažnytėlę, iš kurios fasado daug kas yra paskolinta ir Marquette Parko bažnyčios fasadui”, pareiškiu, kad negali atatikti tiesai, nes 1953 m. rudenį savo bibliotekoje radau gal vienintelį U.S.A. leidinį kur pavaizduota minėtoji bažnyčia ir tada ji, idomumo dėlei daviau archit. J. Mulokui, Marquette Parko bažnyčios projekto kūrėjui pasižiūrėti. Tada jau Marquette Parko bažnyčios projektas buvo baigtas ir statyba pradėta, ir buvo mūsų nustebimui labai daug panašiai patraukti lietuvių liaudies architektūros motyvai, tik Dubeneckio mediniam bažnyčios projektui gi Marquette Parko bažnyčios mūriniam projektui. Kadangi šis leidinys mano manymu vienintelis yra likęs U.S.A. todėl apie sekimą Marquette Parko bažnyčiai sudarant projektą negalėjo būt jokių galimybių. Tai buvo tik abiejų kūrėjų logiška lietuvių liaudies architektūros motyvų panaudojimo išdava ir manau idomiausiai teisinga.

M. Vaidyla

Red. prierasas:

Lietuvių architektūros klausimams paryškinti ir inž. K. K. bei kitų straipsniams papildyti, dedame šią savotiškai retą iliustraciją ir su ja surištą pareiškimą. Pats pareiškimas, savo laiku, buvo numatytas platesnei spaudai, bet pirmą kartą spausdinamas tik šiame T. Ž. nr.

TECHNINĖ APŽVALGA

NAUJAS LIETUVIŠKAS PAMINKLAS

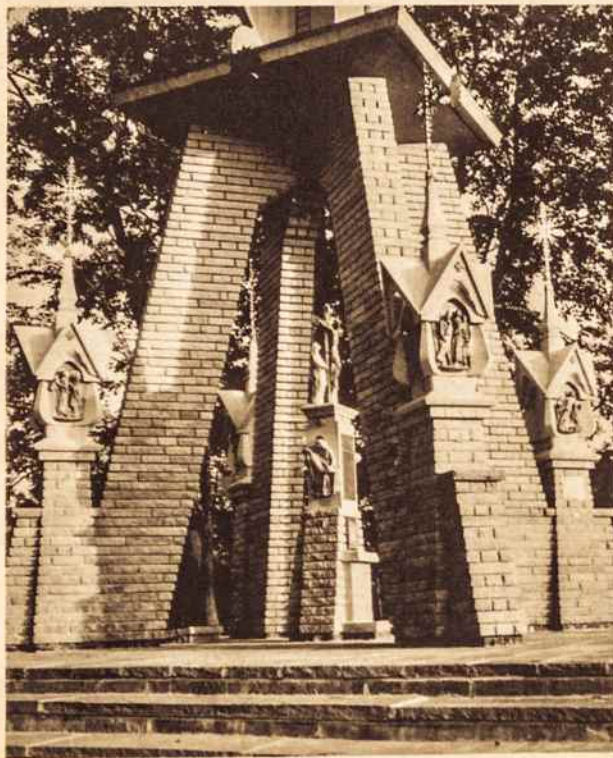
“Gražioje Maine atostogų valstybėje kur Kennebunk upė įteka į Atlanto vandenyną ant jos vakarinio kranto prie Kennebunk paplūdimio yra istorinis Lietuvių Pranciškonų Vienuolynas”.

Čia 1958-59 m. Tėv. K. M. Butkaus O.F.M. pastangomis kruopščiai pastatyta originali lietuviškame stiliuje Kryžiaus Kelių stočių (stacijų) koplyčia.

Naująjį pastatą jau spėjo vienaip ar kitaip paminėti periodinė spauda. Išleista ir speciali paminklui skirta knygelė, kurioje realizuotojas pateikia bendrų istorinių bei religinių žinių ir yra surinkęs šią statybą liečiančią techniškąją informaciją

Paminklo istorijoje kalbama apie realizuotąją, leidimus, fondą, planus, medžiagą bei darbą.

Aiškina, kad “visi Jono Muloko architektūros projektai pasižymi charakteringais lietuviškos architektūros bruožais. Jo Kryžiaus Kelių pastato žanras primena lietuviškoje žardienoje sustatytas kartis, kurių viršūnėje užkabinti džiūvinimui žirniai.”

Bendra paminklo išvaizda

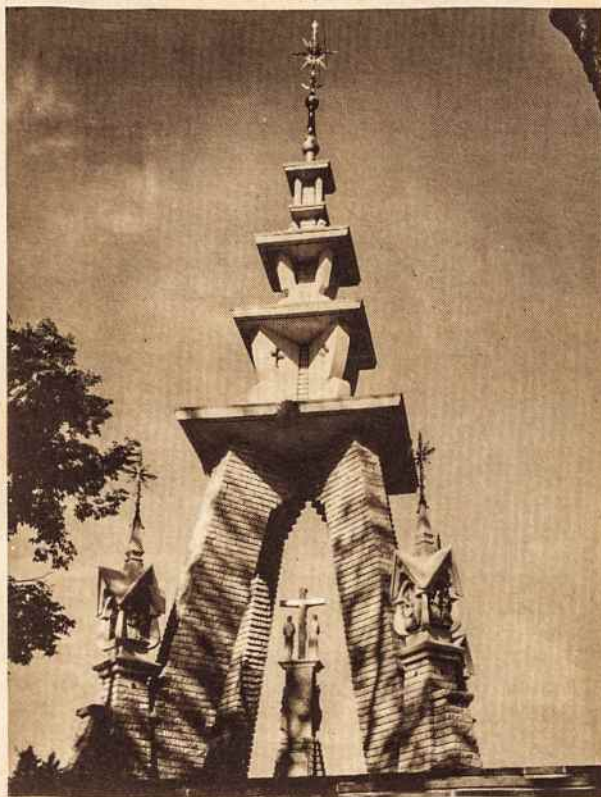
Paminklas pastatytas ant laiptuoto, į viršų siaurėjančio kvadratinio paaukštino — platformos. (Pirmoji pakopa 42' x 42', viršutinė 26' x 26', 7-nių pakopų bendras aukštis — 3' — 6").

Nuo platformos keturių kampų įžambinių kryptimi centro link kyla 4 pasvirusios "kolonos" sudarydamos viršuje lyg ir 2 susikertančias arkas.

Jos perdengtos viens virš kito (mažėjančiais protarpiais) 5-kiais lietuviškų koplytėlių stogeliais; kiekvienas jų turi po keturias atramas, išpiautas iš smiltainio akmens. Viršus baigiamas stilizuotu kryžiumi.

Paminklo aukštis virš platformos 38' — 1" (iki kryžiaus viršūnės); kartu su pakopomis — 41'—7".

Šis paminklas, kurio statyboje J. Mulokas pirmasai įvedė koplytstulpio formas į monumentalinę (mūro) architektūrą panaudodamas jas bokštų viršūnėms ir kitur, kartu su kitų menininkų įnašais daro jį originaliu, o aukščiau minėtos knygelės autorius vertina jį... "nors ir nedidelis, tačiau jis yra savo rūšies perlas, kurio vertė glūdi ne tiek apimtyje, kiek jo karatuose... iš meninės ir religinės pusės... vienintelis visame pasaulyje savo išvaizda ir tobulu atbaigimu...".

Iš debesuotos Čikagos ir PLIAS padangės

Ligšiolinė PLIAS-os Centro Valdyba ruošiasi užbaigti savo nepaprastai ilgai užsitęsusių kadenciją. Naujų centrinių organų rinkimai baigti. Jau ir skundų padavimo terminas yra išėjęs. Bet iki paskutinio posėdžio rinkimų išdavų C. v-ba dar nebuvo gavusi. Kandidatų sąrašas ir, berods, nebuvo T. Žd. paskelbtas. Aš jo lig šiol nežinau, nes nesu gavęs nei sąrašo, nei balsams paduoti lapo. Svarstant rinkimų reikalus buvau pakartotinai apie tai pranešęs. Bet, nors sekretorius šiuo reikalu kreipėsi į rinkimų komisiją, taip ir neturėjau progos atlikti vienos iš pagrindinių nario pareigų, o kartu pasinaudoti ir teise. Ar per neapsižiūrėjimą, ar kokiu nepagrįstu ir neteisėtu nutarimu kažkodėl buvau "suspenduotas".

Savo laiku tvirtinau, kad mūsų sąlygose laiškų būdu vykdomi rinkimai turi eiti dviem fazėm. (Nors tai ilgesnė ir brangesnė procedūra). Kandidatų sąrašui paaiškėjus, rinkimų komisijos turėtų būti sudarytos jų kandidatų grupės — pagal gyvenamus kontingentus, valstybes, net miestus-rajonus. Tada eitų I-ji fazė: balsavimas už visą kurio nors vieno rajono grupę. Paaiškėjus išdavai, atseit, kurio rajono grupė laimėjo, — sektų II-ji fazė: — balsavimas už tos grupės paskirus kandidatus. Nes neįmanoma C. V. dirbti ne tik kai jos nariai yra išsisklaidę po tolimus kontingentus, bet sunkoka ir tuo atveju, kai vienas reziduoja Indianoje, kitas Wisconsin, vėl kiti Illinois. O nelengviau būtų, jei tektų pasitarimams rinktis ar "susirašinėti" tarp N. Yorko, Bostono, Clevelando, Čikagos ir S. Bendo.

IŠ MŪSŲ VEIKLOS

Jei bučiau žinojęs, kad kol. Šimoliūnas pačiu paskutiniu momentu atsiėmė savo kandidatūrą, būčiau ir aš laiku supasavęs. O dabar, teko nugirsti, balsai yra labai pasiskleidę po J. A. V. Žinoma, rasime išeitį. Bet sunkumai veikti liks.

Lietuvos Respublikos atstovybės Brazilijoje rūmų projekto konkursas sudomino gana daug kolegų: padaryta keliolika projektų. Pavyko sulipdyti ir jury komisiją. Lauksime jos sprendimo. Gavus konkurso medžiagą, ligšiolinė PLIAS-os valdyba (jei dar veiks) pasistengs kadencijos užbaigimui suruošti Čikagos plačiajai visuomenei projektų parodą.

Kaip ir buvo laukta, sunkiau einasi sudaryti lėšas iš anksto drąsiai pažadėtoms premijoms. Nors terminas suėjo, bet uždėtą pareigą sumesti po 10 dol. garbingai išpildė tik labai nežymus kolegų nuošimtis. Net gana riebiai uždirbą nariai ar visai dar nedavė ar davė tik tiek, kiek net be "social security" pensijos vargstantieji, tikri "Dievo paukšteliai". Kiti davė mažiau kaip 10 dol. Daugiau — nei vienas.. Nors buvo sugestija — prisilaikyti teisingesnės gradacijos.

Sugretinimui, duodu ištrauką iš spaudos. "Įprastinė Ohio (tik) Lietuvių Gydytojų draugijos 1.000 dol. dovana šiais metais paskirta lituanistinių vadovėlių leidimui". Gi mūsų pasaulinė ir panamerikinė abi sąjungos savo kolegoms (ir taip neblogai uždirbantiems) sušelpiti ar paskatinti padirbėti Tėvynės labui — iki paskirto laiko sumetė vos keturis šimtus (išlaidų turėta apie 80 dol.!) Čia yra kas

nors "wrong"; ar paskirtis, ar būdas, ar stoka ko²⁰ poratvynės drausmės ir ambicijos, ar, švelniai tariant, perdidelis taupumas ir permažas duosnumas viešam reikalui. Visa viltis, kad turime šio konkurso ir premijų entuziastą, mūsų narį, sponsorių ir mecenatą, kuris pakartotinai ir Baltimorėje ir Čikagoje viešai užtikrino, kad reikalinga suma bus parūpinta.

Silpniau atrodo rezultatai akcijos dėl projekto užtvankos tolimam Urugvajuje. Pirmininko bus pranešta. Nepriaugome konkuruoti su pasaulinėmis po keliasdešimt metų dirbančiomis, daug statybų suprojektavusiomis ir jas įvykdžiusiomis firmomis. Iš Lietuvos jokio realaus patyrimo neatsivežėm.

Laukiame jungtinio PLIASo ir ALIASo suvažiavimo Baltimorėje protokolo, nutarimų, rezoliucijų... Bijau, kad ir šį kartą smarkiai pavėluosime paskelbti, o svarbiausia, iki naujo suvažiavimo įvykdyti. Ir vėl reikės kartoti.

Kai kas nori turėti vilčių, kad, galingoms PLIA ir ALIA sąjungoms pritarus ir stipriai parėmus, Čikagos ALIASo skyrius veiksmingai talkininkaus įrengti Laisvos Lietuvos valstybinį paviljoną 1960 metų milžiniškoje tarpvalstybinėje, tikrai pasaulinėje, parodoje, kuriai jau kelinti metai statomos prašmatnios patalpos lietuviškoje Čikagoje, Mičigano pakrantėje.

Lietuvos Valstybės konsulas, gavęs padėką už 1959 m. kuklesnės parodos lietuvišką paviljoną, yra oficialiai kviečiamas vėl suorganizuoti ir daugelio tautų ir didžiosios spaudos atstovams ir milijonui lankytojų vėl parodyti gražią, taikingą, laisvės ištroškusią, jos reikalaujančią ir dėl jos kovojančią Lietuvą. Bet plačiau apie parodas gal kitą kartą.

S. Dts.

BOSTON, MASS.

* Nauja ALIAS Bostono sk. valdyba 1960 metams yra išrinkta šios sudėties: Pirm. Zigmas GAVELIS, sekr. Apolinaras TREINYS ir ižd. Jonas ČEREŠKA. Pirmininko adresas: 897 E. Broadway, So. Boston 27, Mass.

1959 metų Skyriaus veiklos apžvalga

I. Veikimas

Čia norėčiau pakalbėti apie mūsų pastangas, nuodėmes ir gerus darbelius. Daugiausia apie šiuos pastaruosius...

Šių besibaigiančių metų bėgyje mūsų skyriaus veikimą laikykime sėkmingu ir pilnai patenkinamu. Mums šie metai buvo gausūs sukaktimis ir svečiais. Sukaktuvinkai buvo tinkamai pagerbti ir svečiai maloniai priimti. Buvo pagerbtas prof. J. Ši-

moliūnas jo 80 m. sukaktyje ir pakviestas skyriaus garbės nariu. Buvo pagerbtas 80 m. sulaukęs Sk. garbės narys prof. S. Kairys, čia jį pakviečiant iš New Yorko, taip pat kolega E. Manys jo 50 metinėse. Skyriaus garbės nariams įteikti adresai ir dovanos.

Susirinkimų buvo penki. Ir būtent:

1. Gr. 6 d. Prof. Šimoliūnas ir kol. Mikalauskas pasakojo įspūdžius iš ALIAS suvažiavimo Baltimorėje. Kol. Izbickas apibūdino sukaktuvininką prof. J. Šimoliūną.

2. Vas. 14 d. Minint Vas. 16 kalbą sakė svečias, garbės narys prof. S. Kairys. Pasakyta kalba vėliau ištisai buvo atspausdinta laikrašty "Keleivis" ir žurnale "Darbas" Kol. Galinis prof. Končiui papildant tarė žodį apie sukaktuvininką prof. S. Kairį. Meninę dalį atliko aktorė Regina Norvaišaitė.

3. Geg. 2 d. V. Adomavičiaus paskaita "Kaunas šiandien" iliustruota ekrane iš Lietuvos gautom naujom nuotraukom.

4. Birž. 20 d. Svečio iš New Yorko arch. V. Švipo paskaita "Architektūros stilių evoliucija" ir kol. Dačio žodis apie sukaktuvininką E. Manį ir

5. Šiandieną, Manio paskaita "Raktas į sėkmingą vadovavimą".

Išvykoj-piknike rugp. 23 d. Cape Cod Kapočiaus ir Vasiliausko vasarvietėje dalyvavo 65 asmens - koligos ir jų šeimų nariai ir daug svečių. Buvo maloniai pasinaudota puikiu Atlanto pajūriu pasimaudyta, pasišildyta prieš saulutę, drauge papietauta, pasigėrėta mūsų talentingojo jaunimo meniniais pasirodymais, pažaista, pasportuota ir draugiškai pabendrauta... Programą ir sporto žaidimus pravedė kol. Treinys.

Nors mūsų gana monotonišką laiko slinktį kiek ir pajvairino sukaktuvininkų atsiradimas, tačiau panorėta surasti daugiau įvairumo. Taip buvo užsimota užmegzti ryšį su kaimyniniu New Yorko skyriumi. Pirmas šio sumanymo tarpsnis buvo sėkmingas. New Yorko sk. narys arch. Švipas atvyko ir skaitė įdomią paskaitą. Vėliau, vykdant susirinkimo pasiūlymą, suorganizuotas bendras Bostono ir New Yorko sk narių ir jų šeimų susitikimas rugs. 26 d. Watertowne, Devenių sodyboje, reikia pasakyti nepavyko kaip buvo norėta, daugiausia dėl New Yorko sk. narių nesidomėjimo. Buvo idealus oras, ideali vietovė — nuošali, žavios gamtos prieglobstyje... bet buvo mažai idealių kolegų... Čia įdomu pastebėti, patys tokios išvykos pasiūlytojai... neatvyko... Tačiau, tai buvo viena smagiausių ir maloniausių šių metų išvykų, kol K. Devenis labai maloniai mus visus priėmė ir pavaišino.

II. Truputis statistikos.

Narių iš senos valdybos paveldėjome 38, jų tarpe 3 garbės narius ir 2 narius kandidatus. Metų bėgyje įstojo naujų narių 7, pakviestas vienas garbės narys (prof. J. Šimoliūnas), išstojo, kitur išvykęs — 1, sugrįžo — 1, vienas išbrauktas iš sąrašo, kaip patekęs ten per apsirikimą. Viso dabar yra 44 nariai, jų tarpe 4 garbės nariai ir 2 kandidatai.

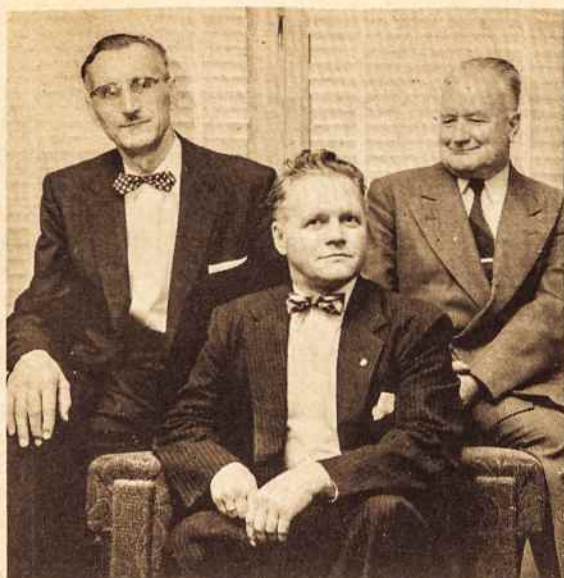
Nario mokestį sumokėjo visi nariai, t. y. 100%, neskaitant dabar naujai priimtųjų. Susirinkimus lankė vidutiniškai 22 nariai (65%). Valdybos posėdžių buvo 4. Raštų gauta 22, išsiųsta 28. Aukų

A. a. dipl. inž.

ALGIRDUI DIRVIANSKIUI

mirus reiškia nuoširdžią užuojautą velionies šeimai ir artimiesiems

AMERIKOS LIETUVIŲ INŽINIERIŲ IR ARCHITEKTŲ SAJUNGOS CENTRO VALDYBA

1959 m. ALIAS Bostono sk. valdyba (iš k. į d.): A. Lapšys, — sekr., V. Adomavičius — pirm. ir K. Kriščiukaitis — išd.

ALTui vas. 16 surinkta \$375.00. Pajamų per metus turėta \$1257.00, išlaidų — \$1207, kasoje liko \$50.00.

Pirmiausia turime padėkoti Dievuliui, kad laimino ir buvo palankus mūsų veiklai, sumanymams, užsimojimams, davė gero oro piknikui ir išvykai, suteikė gerų, auksinių minčių kalbėtojams, įdiegė susidomėjimo ugnelės nariams ir nepaliko viso mūsų bendravimo be jaukios šilimos ir malonaus draugiškumo.

Nuoširdus acių garbingiems svečiams: prof. Šimoliūnui, prof. Kairiui, arch. Švipui.

Dėkoju kolegoms kalbėtojams: Mikalauskui, Izbickui, Galiniui, prof. Končiui, Maniui ir kitiems, prisidėjusiems prie sėkmingo susirinkimų pravedimo, pirmininkavusiems ir sekretoriavusiems. Dėkoju kolegoms, suteikusiems patalpą. Gili padėka priklauso mus taip skaniai vaišiniusioms ponios: Gimbutienei, Daugirdienei, Kraujelienei, Dabrilienei, Devenienei ir Manienei.

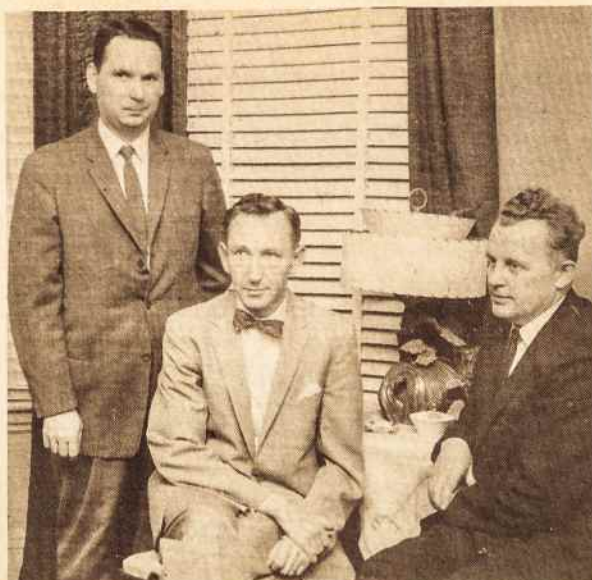
Asmeniškai dėkoju kolegoms sekretoriui Lapšyui ir išdininkui Kriščiukaičiui už tikrai darnų ir glaudų bendradarbiavimą, jų dėka veikla buvo sklاندī ir visi reikalai tvarkingai atlikti.

Dėkoju visiems kolegoms už dėmesį, paramą ir valdybos parengimų bei sumanymų palaikymą.

IV. Baigiamosios pastabos

Skyriaus atstovų gana gausus būrys dalyvavo 1958 m. ALIAS visuotiniam suvažiavime Baltimorėje kol. Kriščiukaitis atstovavo valdybą.

Skyrius ir paskiri jo nariai aktyviai ir gyvai reišėsi visuomeninėje veikloje. Buvo gana efektingai paremtas ALTAS. Lituanistikos Mokykla Bostone, į Laisvės Varpo radio valandos palaikymą skyrius įsijungė dviem įnašais ir gavo du sprendimų balsus. Buvo šelpiama (kol. Manio iniciatyva) arch. Funko našlė Vokietijoje. Valdybos nariai atstovavo skyrių įvairiuose parengimuose. Buvo ir spauda painformuojama apie sk. veiklą. Skyrius užpildė vieną 1959 m. TŽ numerį ir jo nariai reišėsi kituose.

1960 m. ALIAS Bostono sk. valdyba (iš k. į d.): A. Treinys — sekr., J. Čereška — išd. ir Z. Gavelis — pirm.

Tai taip ir prabėgo visi meteliai ką nors po truputį ruošiant kombinuojant, tvarkant, organizuojant... O dabar, kai viskas jau praeity, atrodo bemaž ir nebėra ko čia kalbėti, kuo dar pasigirti...

Viename saliūne netoli Meksikos sienos dar ir dabar tebekabo šitoks skelbimas: "Malonūs kostiumeriai bei džentelmenai! Jauskitės mūsų tavernoje kaip namie ir darykite kaip tinkami. Direkcija jus tik nuolankiai prašo, nešaudykite į muzikantus. Na, labai yra niekuo dėti ir savo darbą atlieka kaip įmanydami..."

Tad, taip ir mes, veikėm: kiek išmanėm ir kiek galėjom... Būkit malonūs, kolegos, neužmuškite mus... Tai yra, atėikit į susirinkimus ir parengimus. Paremkite valdybos sumanymus. Jūsų nesidomėjimas veikimą užmuš, o aktyvus prisidėjimas — leis išsiskleisti puošniais, patraukliais žiedais...

Bet aš esu optimistas. Mes turime tokius šulus, kurie mūsų pastatą tvirtai dar palaikys. Dėkoju tiems šulams. Džiuuojus jais ir lenkiuosi jiems...

Pasidžiaugusi valdžios saldybėmis lygiai vienus metus ir vieną savaitę, valdyba atsistatydina. Atsiprašau būsimos valdybos už nuvogimą iš jos savaitę... bet tikėkimės kad ji savo veikime dar išsitiesks likusiose 50-je savaitėse...

Sėkmės ir gero vėjo!...

(Buvusio Valdybos pirmininko Vl. Adomavičiaus apyskaitinis pranešimas 1959 lapkričio 14 d.).

A. a.

inž. VALERIJONUI MINIUKUI

mirus reiškia nuoširdžių užuojautą velionies šeimai ir artimiesiems

AMERIKOS LIETUVIŲ INŽINIERIŲ IR ARCHITEKTŲ SAJUNGOS CENTRO VALDYBA

Chicago, Illinois

* Š. m. lapkričio 8 d. 3 val. p.p. buvo ALIAS Chicagos skyriaus susirinkimas. Pirmininkavo J. Sakalas. Susirinkimo metu prof. G. Galva skaitė paskaitą "Sovietų ūkio pertvarkymas" ir atsakinėjo į paklausimus.

Paskaitoje ir gyvoje diskusijoje aptarti aktualūs ok. Lietuvos ūkio ir politikos klausimai.

* Skyriaus valdyba yra paskyrusi: Amerikos Lietuvų Tarybai — \$35.—, Jaunimo Centrai — \$50.— ir \$300.— "Technikos Žodžio" leidimui 1959 m. paremti.

* Chicago's ALIAS Skyriaus INŽINIERIŲ ŽMONŲ KLUBAS lapkr. 8 d. turėjo susirinkimą, kuriame buvo svarstyti klubo veiklos reikalai. Nutarta piniginiai paremti Karo Muziejaus sodelio įrengimą prie Jaunimo Centro. Iki šiol naudotą, bet visuotinio susirinkimo nepatvirtintą, vardą "Delta" nutarta nebenaudoti. Po oficialios dalies narė A. Dubauskienė padėklamavo savo poezijos kūrinį. Vėliau gi buvo bendra kavutė su ten pat Jaunimo Centre turėjusiais savo susirinkimą vyrais. Inžinierių Žmonių Klubas yra svarbus veiksnys skyriaus narių suartėjimui ir veiklos pagyvinimui. Šiuo metu klube yra 33 narės.

Lapkr. 21 d. jaukiame čiagimio lietuvio Sharko's restorane įvyko kokteilio pobūvis. Tai jau į tradiciją įėjęs Chicago's skyriaus parengimas, iš trijų jau antrą kartą iš eilės suruoštas Inžinierių Žmonių Klubo, ir šį kartą bene geriausiai pavykęs. Dalyvavo apie 70 asmenų, turėjusių progos jaukioje nuotaikoje praleisti vakarą.

V.

◀ Inžinierių Žmonių Klubo valdyba kokteilio pobūvyje: iš k. sekr. A. Dubauskienė išd. A. Klygienė, vicepirm. V. Pargauskienė ir pirm. A. Vintartienė. Trūksta v-bos narės D. Dirvoniienės.

Šokiai kokteilio pobūvyje

INŽINIERIŲ BALIUS

ALIAS Chicagos skyriaus balius įvyks 1960 m. vasario 6 d. šeštadienį Chicagoje Sheraton viešbutyje 505 N. Michigan Ave.

Balius bus pradėtas vakariene, kurios metu grieš muzika. Po vakarienės seks šokiai grojant 15 asmenų orkestrui.

Bilietai kaina numatyta \$10.— asmeniui. Bilietai platinti bus pradėtas sausio mėnesį.

Kviečiame visus kuo skaitlingiausiai dalyvauti.

Praėjusio balius vaizdai (1959. I. 17.)

Prof. J. Šimoliūnas svečių tarpe

Remkime

 INŽINIERIŲ
IR
ARCHITEKTŲ

METRAŠTI

Prenumeratas, aukas ir trumpas
biografijas siųsti šiuo adresu:

K. Krulikas, 93 - 11 114 St.
Richmond Hill 18, N. Y., USA

 LIETUVIŲ INŽINIERIŲ, ARCHITEKTŲ IR TECHNIKŲ
METRAŠČIO

B I U L E T E N I S

Nr. 1 * 1959 LAPKRITIS — GRUODIS NEW YORK

IŠEITIES BEIEŠKANT

Reikalingų lėšų ir didžiausiomis pastangomis iki šiol nepavyko surinkti pilnos apimties metraščio išleidimui viename veikalo tome.

Atsirado pageidavimų, kad metraščio istorinės - kultūrinės - profesinės veiklos medžiaga būtų išleista atskiru tomu.

Dalinį veikalo tomą išleidžiant, norima greičiau jo bent pirmąjį tomą turėti; o išleidus, gal lengviau seksis ir trūkstamų lėšų surinkti; — todėl ALIAS centro valdyba 1959. II. 13 posėdyje nutarė:

Metraščio pirmąjį tomą, jau minėtos apimties, atiduoti rinkti į spaustuotę ir jį galimai greičiau išleisti.

Minimalinė prenumerata iš Kolegų už pirmąjį tomą prašoma \$3., o už abu tomus — \$5. — užsiprenumeruojant iš anksto. Betgi tenka pabrėžti, kad ši prašoma prenumeratos kaina yra pati minimaliausia ir todėl mieli Kolegos labai prašomi už kiekvieną tomą siųsti bent po \$5.

Veikalą išspausdinus, kiekvieno tomo kaina, jo neužsisakiusiems, bus tikriausiai nemažesnė, o gal ir didesnė, kaip \$5.

Visi suprantate, kokia yra nemaloni pareiga pakartotinai prašyti pinigų (nors ne sau, bet bendram visų mūsų inžinierių šeimos veikalui), betgi jau dirbamo ir neužbaigto darbo rūpestis neduoda ramybės.

Visų prenumeratorių ir aukojusių pavardės bus patalpintos veikale. Prisiuntę už pirmąjį tomą 3 dol., o už abu tomus \$5. — bus vadinami prenumeratoriais. Aukojusieji iki \$10 — rėmėjais, iki 25 — garbės rėmėjais, iki 50 — mecenatais, iki 100 — garbės mecenatais, virš \$100 — garbės mecenatais - fundatoriais.

Dabartinis stovis

Jau 75% pirmojo tomo medžiagos atiduota į spaustuotę surinkti, kita dalis baigiama perrašinėti ir sugrupuoti. Jūsų nuoširdžios ir vertingos talkos dėka tikimasi, kad sekančiais metais pirmąjį tomą jau turėsime išspausdintą, t. y. 55 metų inžinierių veiklos Lietuvoje ir 15 metų inžinierių veiklos išsvijoje sukaktį minint.

1959 m. prisiuntė metraščiu prenumeratų ir aukų: papildydami savąją prenumeratą nuo \$3. — iki \$5. — prisiuntė J. Bilėnas, New York — \$2., J. Matonis, Worcester — \$2. — ir A. Balkevičius, New York — \$2. —. Iš Clevelando R. S. Pauliukonis \$10. —; iš Blauvelt, N. Y., B. Markeliūnas — \$5. —, iš Australijos, M. Vilkelis \$5.17. Nuoširdus dėkui.

*Bendradarbiams, rėmėjams, aukotojams ir talkininkams dėkodama, nuoširdžius linkėjimus Šv. Kalėdų ir Naujų 1960 metų progą visiems reiškia
Metraščio Redakcija*

Parodomieji šokiai (A. Pabarčiai)

1960 METŲ DARBO PLANAS

Sekantiems 1960 metams siūloma vadovautis šiuo darbo, talkininkavimo bei medžiagos telkimo planu:

TŽ nr. 2 PLIAS Cleveland sk., — terminas straipsniams prisiųsti į Čikagą yra 1960 m. vasario 1 d.

TŽ nr. 3 — ALIAS Bostono skyriui — balandžio 1 d.

TŽ nr. 4 — PLIAS Toronto ir Montrealio sk., — birželio 1 d.

TŽ nr. 5 — ALIAS Detroito sk., Philadelphia ir Pittsburgho skyriams — rugpjūčio 1 d.

TŽ nr. 6 — Los Angeles, Calif., Australija ir Pietų Amerika, terminas — spalio 1 d.

Prašome parinkti skyriuje vieną asmenį, kuris tą medžiagą sukomplektuotų, sudarytų provizorinį tos medžiagos paskirstymą, parengtų turinio ir kalbos atžvilgiu, visą medžiagą su numerio plano projektu laiku pasiųstų Technikos Žodžiui.

c/o K. Paukštys
2610 W. 47-th Street
Chicago 32, Ill., U. S. A.

Mr. ²⁴ A. Dundulis
2428 So Lawndale Ave
Chicago 23, Ill.

Postmaster:
Form 3547 requested
Return Postage Guaranteed

PLIAS Centro Valdybos pranešimas

Š. m. spalio 31 d. Klevelande (Ohio) įvyko PLIAS Centro Organų Rinkimų Komisijos posėdis balsams, prisiųstiems korespondenciniu būdu centro organams rinkti, skaičiuoti. Posėdžiui pirmininkavo inž. P. Žiūrys, nariais: inž. V. Čyvas, J. Augustinavičius, S. Matas ir B. Veitas bei PLIAS Klevelando skyriaus atstovas balsų skaičiavimui stebėti L. Nagevičius.

Komisija gavo 231 balsavimo lapelį, iš kurių 23 neužskaitė; 19 — grįžo nepasiekę adresato. Lapeliai suplaukė iš 21 vietovės (neskaitant didesnių miestų priemiesčių). Gausiausiai balsavo Sydney, Australijoje, 100%, silpniausiai — Toronto, Ont., 7%.

Į Centro Valdybą išrinkti (balsų gausumo tvarka):

1. Kolupaila S.	146	(Čikaga)
2. Dirmantas S.	123	(Čikaga)
2. Žiūrys P.	102	(Klevelandas)
4. Augustinavičius J.	91	(Klevelandas)
5. Nasvytis A.	78	(Klevelandas)

- C. V-bos kandidatais liko:
6. Gimbutas J.	(Bostonas)
7. Izbickas V.	(Bostonas)
8. Rūgis J.	(Čikaga)
9. Mažeika V.	(Čikaga)
10. Mikalauskas J.	(Bostonas)
11. Dačys J.	(Bostonas)
12. Civinskas V.	(Klevelandas)
13. Ruokis J.	(Čikaga)
14. Matas S.	(Klevelandas)
15. Vasys J.	(Bostonas)

Į Centro Revizijos Komisiją išrinkti:

1. Krulikas K.	177	(Niu Jorkas)
2. Brizgys B.	167	(Klevelandas)
3. Čyvas V.	159	(Klevelandas)

Į Garbės Teismą išrinkti:

1. Gravrogkas J.	161	(Klevelandas)
2. Jurskis A.	151	(Filadelfija)
3. Novickis A.	135	(Niu Jorkas)

G. Teismo kandidatas:

4. Birutis V.	124	(Niu Jorkas)
- A. D.

Konkurso reikalai

Atsiliepdami į PLIAS Centro Valdybos kvietimą paskelbtojo konkurso (Lietuvos Pasiuntinybės Rūmų Brazilijoje projekto) reikalams savo įnašus iki š. m. š. m. gruodžio 12 d. yra atsiuntę šie collegos:

1. V. Vintartas	\$10.—	18 J. Matusevičius	\$10.—	44. J. Matyckas	\$ 2.—
2. J. Gimbutas	\$10.—	19. V. Maciūnas	\$10.—	45. K. Vilčinskis	\$10.—
3. J. Mikalauskas	\$10.—	20. R. Budreika	\$10.—	46. J. Jurkūnas	\$10.—
4. J. Augustinavičius	\$10.—	21. J. Vasys	\$10.—	47. V. Urbonas	\$ 5.—
5. P. Gauronskas	\$10.—	22. G. Biskis	\$10.—	48. L. Bajorūnas	\$10.—
6. K. Babickas	\$10.—	23. J. Sližys	\$10.—	49. St. Jokūbauskas	\$10.—
7. K. Rimkus	\$10.—	24. J. Kapačinskis	\$10.—	50. J. Stelmokas	\$10.—
8. B. Markeliūnas	\$10.—	25. V. Anonis	\$10.—	51. S. Senkus	\$ 5.—
9. A. Vengris	\$10.—	26. B. L. Veitas	\$10.—		
10. M. Mackevičius	\$ 3.—	27. N. Miškinis	\$10.—		
11. A. Šalkauskas	\$10.—	28. T. Varanka	\$10.—		
12. S. Švedas	\$10.—	29. C. Staniulis	\$10.—		
13. S. Kolupaila	\$10.—	30. L. Jankovičius	\$10.—		
14. A. Didžiulis	\$10.—	31. P. Balynas	\$10.—		
15. V. Švipas	\$10.—	32. A. Pargauskas	\$10.—		
16. P. Mikoliūnas	\$10.—	33. K. Kriščiukaitis	\$10.—		
17. J. Valaitis	\$10.—	34. F. Giedrys	\$10.—		
		35. V. Izbickas	\$10.—		
		36. St. Šepetys	\$10.—		
		37. J. Mikaila	\$ 5.—		
		38. M. Bružas	\$10.—		
		39. O. Thiel	\$10.—		
		40. J. Šimoliūnas	\$10.—		
		41. V. Dargis	\$10.—		
		42. V. Adomavičius	\$10.—		
		43. E. Arbas	\$10.—		

Labai prašau visų collegų nepamiršti pareigos ir kaip galima greičiau prisiųsti savo auką, kad PLIAS Centro Valdyba visus įsipareigojimus šiuo reikalu galėtų išpildyti.

J. Jurkūnas
PLIAS Centro Valdybos
Iždininkas

Užsiprenumeruokime
1960 metams
TECHNIKOS ŽODĮ